

South East European Network
for Professionalization of Media

MEDYADA KAMU YARARININ KORUNMASI İÇİN EYLEMLİLİK

**Medya aktivizminin örnek
uygulamalarının haritalanması**

Sanela Hodžić

MEDYADA KAMU YARARININ KORUNMASI İÇİN EYLEMLİLİK

Medya aktivizminin örnek uygulamalarının haritalanması

Yazar and researcher: Sanela Hodžić

Editör, Bölgesel sorumlu araştırmacı: Brankica Petković

Çeviri: Alara Kusetoğlu

Grafik Tasarım: Špela Kranjec

Yayıncı:

Mediacentar Vakfı, Saraybosna

Bariş Enstitüsü, Ljubljana

Saraybosna, Ocak 2024

*Bu belge, Avrupa Birliği'nin mali desteği ile hazırlanmıştır.
İçeriği tamamen yazarın ve yayıncıların sorumluluğundadır
ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmayabilir.*

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	4
1.1. MEDYA AKTİVİZMİNİ TANIMLAMAK	5
II. MEDYA AKTİVİZMİNİN UZUN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ	8
III. MEDYA AKTİVİZMİNİN İYİ ÖRNEKLERİNİN HARİTALANMASI	12
3.1. ALTERNATİF PLATFORMLAR	12
3.1.1. Alternatif içerik ve/veya alternatif internet hizmetleri için platformlar	13
3.1.2. Topluluk medya kuruluşları	15
3.1.3. Bağımsız medya kuruluşları	18
3.1.4. Araştırmacı gazetecilik projeleri, merkezleri ve bölgesel/uluslararası ağlar	19
3.1.5. Alternatif, bağımsız medya için destek inisiyatifleri	22
3.2. MEDYA REFORMLARI İÇİN ARAŞTIRMA, KAMPANYA VE SAVUNUCULUK	24
3.2.1. Medya reformu koalisyonları ve ağları	24
3.2.2. İfade özgürlüğüne dair geniş bir tematik alanında medya reformları talep eden kuruluşlar	26
3.2.3. İlerici politika değişiklikleri talepleri ile geriye dönük politika girişimlerine karşı tepkisel aktivizm	28
3.2.4. Yasa odaklı medya aktivizmi: yasaların kötüye kullanılmasını önlemek için izleme, yasal destek ve savunuculuk	30
3.2.5. Toplumsal cinsiyetle ilgili medya aktivizmi	33
3.2.6. Etik reklamcılığın savunulması ve etik olmayan medya uygulamalarının kınanması	34
3.2.7. Olgu teyiti	36
3.2.8. Medyanın hesap verebilirliği için aktivizm	38
3.2.9. Diğer medya izleme ve gözetim girişimleri	39
3.3. MEDYA, GAZETECİLER VE VATANDAŞLARIN KAPASİTELERİNİN GELİŞTİRİLMESİ	40
3.4. MEDYA ÖZGÜRLÜĞÜ VE MEDYANIN GELİŞİMİ ULUSLARARASI KURULUŞLAR, AĞLAR VE DONÖR GİRİŞİMLERİ	43
IV. SONUÇ TARTIŞMASI	44
LİTERATÜR VE KAYNAKLAR	48
YAZAR HAKKINDA	51

I. GİRİŞ

Medya ve iletişim, çağdaş politik mücadelelerin görünürde en önemli alanıdır. Bunun nedeni, medya ve iletişimin, yayın politikaları üzerindeki etkilerden mülkiyetin yoğunlaşması ve birikimine, bilgi güvenliği ve gözetiminden bilginin kalitesi ve çeşitliliğine, son olarak da medya ve iletişim platformlarının kamusal tartışma ve siyasi süreçlerdeki merkezi rolüne uzanan politik açıdan kilit meselelerle yüklü olmasıdır. Demokratik medya, sadece toplumsal gerçeklikleri ileten ve temsil eden kanallar olmaktan ziyade demokrasinin ön koşuludur.¹ Dünyanın dört bir yanındaki baskıcı rejimlerde bağımsız gazetecilik, baskı altında faaliyet göstermekte ve bazılarında kelimenin tam anlamıyla yok edilmektedir. Lâkin medya krizi küreseldir ve medya büyük ölçüde şirketler ile politik çıkarlar tarafından ele geçirilmiştir.² Ukrayna ve Levant bölgesindeki savaşların ortasında küresel kutuplaşma ve radikalleşme akımları problemleri daha kötü hâle getirirken teknolojik değişimler ile büyük teknolojik platformların tahakkümü de genel ilgiyi, bağımsız ve nitelikli içerik üretimini daha da azaltmakla tehdit ediyor. Dolayısıyla medya aktivizmi her zamankinden daha önemli bir hale gelmiş bulunuyor. Bu nedenle bu raporda medya performansı ve medya reformlarının tarihin akışını belirleyeceği ve örnek uygulamaların haritalandırılmasının bu kriz zamanlarında gazetecilik, medya ve iletişimde kamu yararı değerlerinin yaygınlaşmasını sağlayabilecek medya aktivizmini tasavvur etmemize yardımcı olacağı düşüncesinden yola çıkıyoruz.

Medya aktivizmi, medya kurumlarında, medya politikalarında, medya içerik ve uygulamalarında değişikliklere yönelik olabileceği gibi alternatif medya, yani kamu yararına içerik sağlayan ve demokratik değerleri teşvik eden alanlar yaratmaya yönelik de olabilir. Bunu akılda tutarak medya aktivizminin iyi örneklerinin bu raporda sunduğumuz iyi genel değerlendirmesi, medya ve iletişimde kamu yararını savunmak için daha hedefli ve çevik eylemlere ilham vermeyi amaçlamaktadır. Daha özgül olarak “Medyamız” projesi kapsamında³ ve ötesinde sivil toplum kuruluşları (STK’lar) koalisyonları tarafından örnek Medya Bilgi Okuryazarlığı uygulamalarının oluşturulmasına ilham vermeyi

Örnek uygulamaları haritalamak, kriz zamanlarında gazetecilikte, medyada ve iletişimde kamu yararıyla alakalı değerlerin egemen olmasını mümkün kılacak bir medya aktivizmini düşlememiz hususunda bize yardımcı olacaktır.

1 Bu argüman doğrultusunda Jakubowicz (1990) demokratik iletişime “iletişimsel demokrasi” olarak, yani daha geniş anlamda demokrasiye ulaşmanın bir aracı olarak yaklaşmaktadır.

2 Bkz.: Schiffrin, 2021.

3 “Bizim Medyamız” projesi, Batı Balkanlar ve Türkiye’den medya aktivizmi örgütlerinin oluşturduğu bir koalisyon tarafından yürütülmektedir. Daha fazla bilgi için Medyanın Profesyonelleşmesi için Güney Doğu Avrupa Ağı’nın web sitesine bakınız: <https://seenpm.org/about-the-project/>. Medya aktivizminin iyi örneklerine ilişkin bu rapor, projenin bir parçası olarak hazırlanmıştır.

amaçlamaktadır. Medya aktivizmi ile medya ve bilgi okuryazarlığı birbirleriyle doğaları gereği bağlantılıdır, zira önemli medya ve iletişim reformları getirebilecek bir eylemliliğe ancak medya okuryazarı bir yurttaşlık elverişlidir. Bu genel değerlendirme, Batı Balkanlar (Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Karadağ, Kuzey Makedonya, Sırbistan) ve Türkiye'nin yanı sıra AB ülkeleri ile dünyanın geri kalanından medya aktivizmi örneklerini içermektedir. Örnek uygulamaların haritalandırılması, öncelikle ikincil araştırmalara ve gerektiğinde birincil araştırmalara, yani çevrimiçi kaynakların içeriğinin analizine ve medya ile ilgili kurumlara yapılan bilgi taleplerine dayalı olarak Haziran-Ekim 2023 döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, yedi ülke araştırmacısının verilerine dayanmaktadır: Ilda Londo (Arnavutluk), Anida Sokol (Saraybosna), Florent Spahija (Kosova), Milica Bogdanović (Karadağ), Vesna Nikodinoska (Kuzey Makedonya), Milica Janjatović Jovanović (Sırbistan) ve Sinem Aydınli (Türkiye).⁴

Bu rapor, medya aktivizminin tanımları ve kavramsallaştırmaları üzerine bir tartışma ile başlamakta, ardından medya aktivizminin tarihine kısa bir bakış sunmaktadır. Daha sonra medya aktivizminin iyi örnekleri sunulmakta ve kısaca analiz edilmekte, sonuç bölümünde ise fırsatlar ve zorluklar tartışılarak bir medya aktivizmi tipolojisi önerilmektedir.

Son olarak bu rapor, medya politikaları ile uygulamalarında değişiklik yaratmada başarılı olanların yanı sıra kamu politikalarını yeniden şekillendirmede ve kamuoyunda farkındalık yaratmada başarılı olan, daha geniş destek alan, yeni konuları veya eylem türlerini içeren ya da yalnızca mevcut politika ile uygulamalara bir meydan okuma olarak var oldukları için başarılı olanları da kapsayan iyi medya aktivizmi örneklerini sunmayı amaçlamaktadır.⁵ Medya aktivizminin en iyi, en etkili örneklerini seçtiğimizi iddia etmiyoruz, fakat tematik odak, eylem türleri, katılımcıların ait olduğu gruplar, coğrafi konum ve politik bağlam açısından çeşitliliği hedefledik.

1.1. MEDYA AKTİVİZMİNİ TANIMLAMAK

Medya aktivizmi, daha önce ilk olarak medya çalışmaları içinde⁶ bir politika oluşturma perspektifiyle incelenmiştir, fakat son yıllarda giderek artan bir şekilde toplumsal hareket perspektifinden ele alınmaktadır.⁷

Teorisyenler ve medya aktivistleri, medya aktivizmini tanımlarken şunlar gibi farklı çerçeveleri kullanmışlardır: (öncelikle hükümet ve şirket temsilcileri

4 Mirela Rožajac-Zulčić'e de Güneydoğu Avrupa Bölgesi ve Türkiye dışındaki örnek medya aktivizmi uygulamalarına ilişkin rapor ve verilerin toplanmasına yardımcı olduğu için teşekkür ederiz.

5 Medya aktivizminin toplumsal hareket literatüründeki standart "başarı" kavramına nasıl meydan okuduğu konusunda Carroll ve Hackett (2006, 100) ile Hackett'e (2016) bakınız.

6 Age., 531-532.

7 Buna paralel olarak toplumsal hareket teorisyenleri büyük ölçüde medya ve bilgi teknolojilerinin aktivizmin nesnesi olarak değil iletişim dışı konularda *aktivizmi mümkün kılan* platformlar olarak rolüne odaklanmaktadır. Bkz: Muller, Page ve Kuerbis, 2004, 170.

tarafından yapılan özgürlük ihlallerine odaklanan) “medya özgürlüğü” veya “ifade özgürlüğü”; (var olan medya yapılarının reformunu içeren) “medya reformları”; bir medya aktivizmi biçimi olarak “alternatif medya”; (iletişim ve diğer insan hakları arasındaki bağlantıya vurgu yapan) “iletişim hakları”; (medyanın bilinçli ve etkin yurttaşlığı inşa etmedeki rolüne odaklanan) “medyanın demokratikleşmesi”; (marjinalleşme ve azınlık temsili dikkate alan) “medya adaleti”; (kültürel çevrenin sorunlu bir şekilde merkezileşmiş, küreselleşmiş ve kitlesel olarak pazarlanan medya ortamının bir ürünü olarak görüldüğü) “kültürel çevre” perspektifi.⁸ Tek bir birleştirici çerçeve benimseme konusunda çekinceler mevcuttur (Napoli 2007, 2) ve medya aktivizmi farklı terimlerle tanımlanmıştır. Örneğin, Hackett ve Carroll medya demokratikleşmesi olarak adlandırdıkları şeyi şöyle tanımlamaktadır: “...medya aracılığıyla erişilen seslerin yelpazesini genişleten, eşitlikçi ve katılımcı bir kamusal alan inşa eden, medya dışında ve/veya medya içinde sürdürülebilir demokrasinin değerleri ile uygulamalarını teşvik eden ve toplumsal sistemin başka yerlerinde bulunan politik ve ekonomik eşitsizlikleri dengeleyen medya odaklı aktivizm” (2004, -).

Tek bir çerçeve büyük bir kitle eylemliliği için faydalı olsa da araştırmamızda da olduğu üzere bilgi birikimi adına, yukarıda bahsedilen çerçeveleri de içeren bütüncül bir medya aktivizmi anlayışını benimseyeceğiz. Napoli, tanımlar ve öncelikler ne olursa olsun “medya ve iletişim sisteminin ilerlemesi hareketinin (...) bir şekilde tümleşik bir bütün olarak incelenebileceğini” savunmaktadır (2007, 9). Ya da Opel’in (2004) belirttiği üzere farklı çerçeve ve tanımlar “... modern dünyada medyanın rolünü ele alan geniş bir konu ve kuruluşlar şemsiyesine atıfta bulunmaktadır” (s. 25; ayrıca bkz. Klein, 2001).

Daha açık bir ifadeyle “aktivizm” terimi altında değişim için verilen her türlü mücadeleyi,⁹ “medya aktivizmi” altında da medya ve iletişim sektöründe kamu yararına değişimi amaçlayan her türlü aktivizmi kastediyoruz.¹⁰ Medya aktivistleri için Hoynes’in tanımını benimsiyoruz: “Medya aktivistleri, ana akım medyanın hem yapısını hem de içeriğini değiştirmeye çalışırlar ve dönüşümlü olarak gazetecilerin desteklerini kazanmak ve onlara baskı uygulamak, ana akım medyanın başarısızlıklarına kamuoyunun dikkatini çekmek, medya sahipliğinde ve içeriğinde çeşitliliği teşvik etmeyi amaçlayan politikalar için kamuoyu desteği oluşturmak ve medya platformları yelpazesinde alternatif medyayı desteklemek için çok çeşitli taktikler kullanırlar” (2005, Freedman 2017, 1). Ayrıca medya aktivizminin gazetecilik dışı platformlardaki iletişimle ilgili olanlar da dâhil olmak üzere medyayla ilgili çeşitli konuları içerdiğini ve gazeteciler, kanun koyucular ve devlet kurumlarından farklı vatandaş grupları ve genel kamuoyuna kadar çeşitli grupları hedef aldığını vurguluyoruz.

Medya aktivizminin, yani iletişim hakları/medyanın demokratikleştirilmesi/medya adaleti/medya reformları için mücadelenin neticeleri, halihazırda olduğu gibi tarihin gidişatını belirleyecektir.

8 Bkz: Hackett ve Carroll 2006, Napoli 2007, “kültürel çevre” çerçevesi hakkında daha fazla bilgi için bkz: Duncan 1999.

9 Cammaerts aktivizmi tarih yapma ya da değiştirme yeteneği olarak tanımlar (2007, 217).

10 Medya aktivizmi terimi, herhangi bir alanda sosyal değişim yaratmak için medya ve bilgi teknolojilerinin kullanılması anlamında da sıklıkla kullanılsa da, burada medya aktivizminin bu yönünü ele almayacağız.

Medya aktivizminin, yani iletişim hakları/medyanın demokratikleştirilmesi/ medya adaleti/medya reformları için mücadelenin neticeleri, halihazırda olduğu gibi tarihin gidişâtını belirleyeceği fikrine güveniyoruz. Hackett ve Carroll'ın belirttiği gibi: "Kitle iletişim araçlarının kamusal meseleleri ve bilinci şekillendirmede oynadığı önemli rol göz önüne alındığında iletişimi demokratikleştirme mücadelesi, yerel kentsel kalkınmadan savaşa kadar çok çeşitli politik, toplumsal ve ekonomik meselelerin sonucunu etkilemektedir" (2004, -). Medya aktivizmine, (alternatif, demokratik, katılımcı medya kuruluşlarına güç vererek ve medya eğitimi vasıtasıyla yurttaşları güçlendirerek) alternatif medya uygulamaları inşa etmek ve medya kullanıcılarının duyarlıklarını geliştirmek kadar (medya politikası reformları ve örneğin azınlık grupların temsilinin ilgilendirenler gibi değişimler için kampanyalar aracılığıyla) var olan kurumları etkilemeye yönelik girişimler de dâhildir.¹¹

Medya aktivizmine, alternatif medya pratikleri inşa etmek ve medya kullanıcılarının duyarlıklarını geliştirmek kadar var olan kurumları etkilemeye yönelik girişimler de dâhildir.

11 Daha fazlası için bkz: Hackett ve Carroll 2004.

II.

MEDYA AKTİVİZMİNİN UZUN TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

Medya aktivizmi, son derece farklı tarihsel dönemlerde ve bağlamlarda var olmuştur. Gücünü çoğu zaman meslek birliklerinden ve insan haklarından veya toplumsal hareketlerden almıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde aktivistler, 1920'lere kadar medyanın ticarileşmesine karşı çıkıyor ve kâr amacı gütmeyen bir medya sektörünün kurulmasını savunuyorlardı. Fakat medya ve iletişimle ilgili daha önemli eylemlere yol açan, 1960'lar ile 1970'lerdeki siyahların gücü ve kadın hakları hareketleriydi.¹² Aynı dönemde kablolu televizyonun yaygınlaşması ile kâr getirmeyen kültürel, eğitsel ve kamusal programların yayınlanması için yeni fırsatların ortaya çıkması, alternatif medya savunuculuğunu teşvik etmiştir (Kranich 2004, 200). Anti-kapitalist "Üçüncü Dünya milliyetçiliği", 1970'ler ve 1980'lerde medya aktivizminde önemli bir rol oynayan hükümetler arası bir hareket olan Yeni Dünya Bilgi ve İletişim Düzeni (YDBİD) hareketinin arkasındaki itici güç olmuştur.¹³ Brezilya'da 1980'lerde iki geniş hareket vardı: Daha önce yüksek oranda mücrimleştirilmiş (*criminalised*) topluluk radyosu sektörünün düzenlenmesini ve meşrulaştırılmasını talep eden bir topluluk medyası hareketi ile üniversite akademisyenleri ve öğrencileri tarafından başlatılan, her ikisi de olumlu yasal değişiklikler getiren, yayıncılığın çoğullaştırılmasından yana ve özel medya holdinglerinin hâkimiyetine karşı olan bir hareket.¹⁴ Aynı dönemde Kore'de kamu yayını yapan kişilerin tarafsızlığına karşı protestolar düzenlenmiş, bu da kolektif eylemlerin gücünü göstermiş ve diğer seyirci hareketlerini teşvik etmiştir.¹⁵

Medya aktivizmi, son derece farklı tarihsel dönemlerde ve bağlamlarda var olmuştur. Gücünü çoğu zaman meslek birliklerinden ve insan haklarından veya toplumsal hareketlerden almıştır.

Batı Avrupa'da bazı durumlarda kültürel milliyetçilikle birleşerek demokratik alternatif ve topluluk medyasına devlet finansmanı sağlamak için kullanılan

12 Bkz. McChesney 2008 ve Mueller, Kuerbis, & Page 2004. Bu dönemde aktivistlerin (genellikle siyasi azınlıklar) odak noktası medya içeriği olmuş ve savunuculuk örgütlerinin sayısı dramatik bir şekilde artmıştır (Mueller 2004, 37).

13 Fakat Birleşik Krallık ve ABD hükümetlerinin düşmanlığı, piyasa liberalizminin küresel hegemonyası ve milliyetçiliğin sosyalist ve anti-emperyalist vizyonlarından geri çekilme, ulusal politika elitlerinin küresel medya güçleriyle ulusal ve bölgesel ilişkileri müzakere etme lehine YDBİD'yi terk etmelerine neden olmuştur (Hackett 2016).

14 Bkz. Custódio 2017, 64.

15 Bkz. Young-han 2001.

unsur, halihazırda var olan kamu hizmeti etiğiydi (Hackett 2016). Buna ek olarak Batı Avrupa'da işçilerin ve sosyal demokrat partilerin mücadeleleri, sol basın ve medya politikalarında reform savunuculuğunun belkemiğini oluşturmuştur.¹⁶ Kuzey İrlanda'da 1790'ların sonlarından itibaren duvar resimleri ve sokak sanatı kanalıyla alternatif medya kuruluşları ile ifadeleri, ana akım medyanın cumhuriyetçilere ve diğer madun gruplara karşı yapısal önyargısı karşısında alternatif politik görüşleri ifade etme stratejisinin bir parçasıydı (Hoey 2018, 4).¹⁷ Medya aktivizmi, 1942-1944 yılları arasında Theresienstadt (bugünkü Çek Cumhuriyeti) toplama kampında genç erkekler tarafından yönetilen ve "insan kapasitesi ile iletişim kurma ihtiyacını benzersiz bir şekilde simgeleyen" Vedem gazetesi örneğinde olduğu gibi en beklenmedik yerlerde bile ortaya çıkmıştır (Carpentier, 2011, 10).

Daha yakın dönemde, 1990'larda eski Yugoslavya'daki dağılma ile savaş koşullarında medya aktivizmi güçlü bir savaş karşıtı boyuta sahipti ve kamusal alana hâkim olan etnik milliyetçi ideolojiye bir alternatif sağlamıştı. Alternatif medya biçimlerini kullanan savaş karşıtı angajmanın en önemli örneklerinden biri, Hırvatistan'da politika, kültür, teori ve sanatın bulunduğu, 93 sayı çıkan ARKzin gazetesi idi.¹⁸ Savaştan sonra bölgedeki sivil sektör genişleyerek bağımsız gazeteciliği,¹⁹ kamu yararı odaklı medya reformları arayışını,²⁰ ve medya reformları da dâhil olmak üzere yurttaşların katılım kapasitelerinin güçlendirilmesini desteklemiştir.²¹

Otoriter hükümetlerin baskısı altında Macaristan ve Polonya'daki sivil toplum da medyanın ele geçirilmesine ve medya özgürlüğünün kısıtlanmasına karşı sık sık kitlesel protesto gösterileri düzenleyerek direnmektedir. Örneğin 2016 yılında Varşova'da binlerce yurttaş, hükümetin gazetecilerin parlamento oturumlarına erişimini kısıtlama planlarını protesto etmek için parlamento binasını bloke etti.²² Medya aktivizmine, müdahale etmesi ve medya özgürlüğünü korumak için koşulluluk tedbirlerini kullanması için Avrupa Birliği'ne talepte bulunmak da dâhildir.²³

Medya aktivistleri, medya içeriği ve istihdam politikalarında azınlık grupların temsili, (topluluk medyası gibi) alternatif medya organlarının sağlanması, medyaya kaynak sağlanması ve medya sahipliği, kamusal bilgiye erişim, medya okuryazarlığı ve çok sayıda diğer problemler gibi medya ve iletişimi ilgilendiren kamu yararı problemleriyle iştigal ederler.

16 Örneğin İngiltere'de 1979 yılında kurulan CPBF [The Campaign for Press and Broadcasting Freedom (Basın ve Yayın Özgürlüğü Kampanyası)], "gazeteciler, akademisyenler, düşmanca basın haberleriyle karşı karşıya olan kamu sektörü çalışanları ve teknolojik yok oluşa karşı karşıya olan yazılı basın sendikaları arasında bir ittifaktı" (Hackett 2016).

17 1990'ların başında barış sürecinin başlamasından bu yana, bu sesler ana akım medya alanına giderek daha fazla entegre olmuştur (Hoey, 2018, 5).

18 ARKzin'in web sitesine bakınız: <https://monoskop.org/Arkzin>.

19 Örneğin 1999 yılında B92'nin bir hükümet yetkilisi tarafından zorla ele geçirilmesinin ardından gazetecilerin istifaları ve hükümetin B92'nin yayın frekanslarına müdahalesine karşı gazetecilik camiası ile yurttaşların protestoları. B92, o dönemde, hükümetin yoğun baskısının arka planında yer alan nadir bağımsız medya kuruluşlarından biriydi. Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa'nın (OBCT) <https://www.balcanicaucaso.org/bhs/zone/Srbija/Srbija-kako-je-nastao-i-nestao-Radio-B92-163188> adresindeki makalesine bakınız.

20 Örneğin 2013 yılında gazeteci dernekleri, sivil toplum örgütleri ve bağımsız medya, Bosna Hersek'te kamusal bilgiye erişimi kısıtlayacak olan mevzuat değişikliklerini durdurmuştur (Dekić 2013).

21 Örneğin Karadağ'da medya okuryazarlığı, 2009 yılının başlarında Gymnasium liselerinin 16 ve 17 yaşındaki öğrencileri için seçmeli bir ders olarak sunulmuştur.

22 Örneğin AlJazeera tarafından hazırlanan bir rapora bakınız: <https://www.aljazeera.com/news/2016/12/17/thousands-protest-new-media-restrictions-in-poland>.

23 Örneğin Euractiv tarafından hazırlanan bir raporda yer alan hükümetle ilişkili medya sahipliğine ilişkin savunmalara bakınız: <https://www.euractiv.com/section/media/news/hungary-may-see-takeovers-of-last-free-media-experts-warn/>.

Medya aktivistleri, kamu yararına dair medyayı ve iletişimi ilgilendiren geniş bir problemler çeşitliliğiyle iştigal ederler: medya içeriğinde azınlık gruplarının temsili ve istihdam politikalarında çeşitlilikten (mevzuat ve yayın frekanslarının sağlanması dâhil) alternatif medyanın (örneğin topluluk medyasının) sağlanması²⁴ vasıtasıyla kamu hizmeti yayıncılığının bağımsızlığı ile rolünü, medya finansmanı ile sahipliğinin şeffaflığını, kamusal bilgiye erişimi, gazetecilerin güvenliği ile haklarının korunmasını, medya izlemeyi (medyadaki önyargıların, klişelerin, dezenformasyonun vb. izlenmesini ve bunlarla mücadele edilmesini), medya okuryazarlığının artırılmasını ilgilendiren problemler ile diğer pek çok problem.

Medya aktivizmi, medya politikaları ile uygulamalarına vazgeçilemez olumlu değişimler getirmiştir (ve sayısız olumsuz değişimi durdurmuştur).

Medya aktivizmi çoğu zaman sivil toplum örgütleri tarafından yürütülmektedir.²⁵ Örneğin ABD’de son yıllarda hem kamu yararına çalışan kuruluşların hem de iletişim alanında politika oluşturma faaliyetlerinin sayısı önemli ölçüde artmıştır.²⁶ Yalnızca sol eğilimli sivil toplum örgütleri faaliyet göstermemiştir. Örneğin, ABD’de dinî bir topluluk tarafından başlatılan büyük bir dava, yalnızca ırkçı içeriğe sahip bir yayıncının lisansını kaybetmesine yol açmakla kalmamış, aynı zamanda yurttaşlara medya sektörüyle ilgili bütün düzenleyici işlemlere katılmaları için yasal statü kazandırmıştır.²⁷

Bazı medya aktivizmi örnekleri daha geniş yurttaş katılımını içermektedir. Bunlardan en çok bahsedileni, 2003 yılında ABD’de yüz binlerce (ya da başka kaynaklara göre iki milyon) kişinin telefonla aranarak ve imzasının toplanarak medya sahipliğine ilişkin yasada yapılan ve medyanın açıkça yoğunlaşmasının engellenmesinde gevşeme anlamına gelen değişikliklerin durdurulmasını amaçlayan taban kampanyasıdır. Böylesine büyük bir seferberlik, kamuoyunun medya politikasına yönelik “serbest piyasa” yaklaşımından duyduğu hayal kırıklığını ve yurttaş katılımının büyük ölçüde şirket çıkarları ile politik çıkarlar tarafından gemplendiğine dair artan farkındalığı ortaya koymuştur.²⁸

Medya aktivizmi inisiyatifleri, yalnızca medya uzmanlarını ve gazetecilik örgütlerini değil araştırmacıları, yurttaşlık hakları aktivistlerini, kütüphanecileri, eğitimcileri, ebeveynleri, öğrencileri, kısacası hepimizi içeren geniş bir destekçi grubunun var olduğunu göstermiştir.

Tarih boyunca medya aktivizmi, büyük ve sürekli teknolojik gelişmelerin yaşandığı koşullarda aktivistler arasındaki uzmanlık eksikliği,²⁹ medya ile ilgili amaçlar için yurttaşları harekete geçirmedeki zorluklar ve medya politikaları ile uygulamalarını etkileyen politik ve ticari çıkarları alt etme kapasitesinin eksikliği dâhil çok sayıda zorlukla karşılaşmıştır. Sonuç olarak, medya aktivizmi dünya genelinde son on yıllarda gazetecilik ve medyadaki olumsuz eğilimleri tersine çevirmeyi çoğunlukla başaramamıştır. McChesney’nin ileri sürdüğü gibi ABD’deki en radikal reform önerileri bile medya sistemindeki

24 Dünya çapında katılımcı iletişime örnek teşkil eden radyo istasyonlarına genel bir bakış için Dagrón 2001’e bakınız. Ayrıca sivil toplum medyası üzerine Pajnik ve Downing (2008) tarafından derlenen kitaba bakınız.

25 Örneğin ABD ve Üçüncü Dünya ülkelerinde durumun böyle olduğu bildirilmiştir.

26 Örneğin Napoli 2007’ye bakınız, fakat İngilizce yazılmış ve öncelikle ABD ile ilgili literatürün gözden geçirilmesiyle sınırlıdır. Ayrıca bakınız Rentschler 2004.

27 1964 yılında Birleşik Mesih Kilisesi (BMM) ırkçı bir Mississippi yayıncısının televizyon istasyonu lisansına itiraz etmiştir. Daha fazlası için bkz: Horowitz 1997.

28 Bakınız McChesney 2008, Hackett ve Carroll 2004, Klinenberg 2007.

29 Bkz. McChesney 2008.

şirket hâkimiyetini çok az tehdit etmiştir (2008). Benzer şekilde Kore’de de medya aktivizminin olumlu etkileri, “medya ve Bilişim ve İletişim Teknolojileri (BİT) şirketlerine fayda sağlamak üzere tasarlanan neoliberal reformlar içinde küçük tavizler” olarak görülmüştür (Hadl ve Dongwon, 2008, 99).

Lâkin medya aktivizmi, iletişimle ilgili politika oluşturma süreçlerinin genel olarak demokratikleştirilmesi, topluluk medyası sektörünün gelişimine katkı, daha kapsayıcı ana akım medya alanı, kamu hizmeti medyası ve programcılığının korunması, kamusal bilgiye erişim ve medya şeffaflığı için ölçütlerin belirlenmesi ve diğer birçok konu dâhil olmak üzere medya politikaları ile uygulamalarına vazgeçilemez olumlu değişimler getirmiştir (ve sayısız olumsuz değişimi durdurmuştur). Dahası, medya aktivizmi inisiyatifleri, yalnızca medya uzmanlarını ve gazetecilik örgütlerini değil araştırmacıları, yurttaşlık hakları aktivistlerini, kütüphanecileri,³⁰ eğitimcileri, ebeveynleri, öğrencileri, kısacası hepimizi içeren geniş bir destekçi grubunun var olduğunu göstermiştir.

30 ABD’de kütüphanecilerin medya ile ilgili konularda kamusal tartışmalara nasıl katıldıkları hakkında daha fazla bilgi için bakınız Kranich 2004.

III.

MEDYA AKTİVİZMİNİN İYİ ÖRNEKLERİNİN HARİTALANMASI

Bu bölümde medya aktivizminin iyi örneklerini haritalamayı amaçlıyoruz. Bu tür örneklerin kapsamlı bir listesi bu projenin kapsamını ve kaynaklarını fazlasıyla aşacaktır. Bunun yerine, çeşitli konuları ve çeşitli medya aktivizmi türlerini örnekleyen, aynı zamanda coğrafi konum ve sosyopolitik bağlamlar açısından çeşitliliği yansıtan medya aktivizmi vakaları sunmayı amaçlıyoruz. Her bir alt başlık, tanımlanmış bir medya aktivizmi türünü sunmaktadır.

3.1. ALTERNATİF PLATFORMLAR

Alternatif medya aktivizm platformları ya yurttaşlar ya da profesyonel gazeteciler tarafından oluşturulan içerikler sağlar. Alternatif gazetecilik platformları, hükümet veya şirket müdahalesinden bağımsız bir platform olarak işlev gören, esas olarak kâr amacı gütmeyen, belirli topluluklara hizmet eden ya da araştırmacı gazetecilik sağlayan platformları içerir. Hem topluluk medyası hem de araştırmacı gazetecilik platformları prensipte aynı zamanda en bağımsız olanlar ve ana akım medyada ihmal edilen konu ile görüşleri içerenler olduğundan bu işlevler genellikle örtüşmektedir. Bütün bu platformları bir tür medya aktivizmi olarak görüyoruz, çünkü bu platformlar farklı şekillerde hâkim, ana akım medya içeriğine bir alternatif sunuyor ve kamusal tartışmanın çoğulculuğuna katkıda bulunuyor. Bu platformlar büyük ölçüde kalkınma fonları ve uluslararası bağışçılar tarafından finanse edilmekle birlikte hizmet ettikleri topluluklar tarafından da desteklenmektedir. Bazıları da kısmen gönüllü yurttaş katılımıyla ayakta durmaktadır.

Alternatif platformlar, politik altüst oluş ve karşı anlatılar için güvenli ve bağımsız bir uzam tedarik eder. Bu platformlar, yurttaş gazetecilerin işbirliğine dayanırken bir tür içerik editörlüğü olabilir de olmayabilir de.

3.1.1. Alternatif içerik ve/veya alternatif internet hizmetleri için platformlar

Otoriter toplumlarda ve aynı zamanda egemen neoliberal ideoloji bağlamında alternatif platformlar, politik altüst oluş ve karşı anlatılar için güvenli ve bağımsız bir uzam tedarik eder. Bu platformlar, yurttaş gazetecilerin işbirliğine dayanırken bir tür içerik editörlüğü olabilir de olmayabilir de. Bu platformların Indymedia ya da Mosireen gibi birçoğu, yurttaş protestoları ve toplumsal ayaklanmalar sırasında yükselişe geçmiştir. Çoğunluğu katılımcı içerik üretimine dayanmaktadır. Bu kategori altında kamu yararını ilgilendiren konularda benzersiz bir bakış açısı sağlayan blogları da dahil ediyoruz (Bazı örnekler için bkz. Tablo 1).

Tablo 1: ALTERNATİF PLATFORM ÖRNEKLERİ

İsim	Tematik alan	Platform/proje türü	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Global voices ["Küresel sesler"]	Medya çoğulculuğu, dijital katılım	Yetersiz temsil edilen grup hakkında haber yapma	2008'den beri önce Harvard Üniversitesi: Organizasyon Stichting Global Voices	Uluslararası	Massachusetts, ABD Hollanda	2004-2008 2008-bugün
Indymedia	Bağımsız haberler, medya çoğulculuğu, dijital katılım, yurttaş gazeteciliği	Alternatif haberler için uluslararası internet platformu	Seattle Bağımsız Medya Merkezi, dünya çapında benzer kuruluşlar	Uluslararası	Seattle, Amerika Birleşik Devletleri	1999-2019 (tahmini)
Jinbonet	İfade özgürlüğü, yurttaş gazeteciliği, dijital katılım	Toplumsal hareketler, işçi sendikaları ve ilerici aktivistler için bağımsız internet servis sağlayıcısı (webmail, web hosting, çevrimiçi topluluklar, bloglar)	Kâr amacı gütmeyen kuruluş Kore İlerici Ağı Jinbonet	Ulusal	Güney Kore	1998-bugün
Mosireen	Bağımsız haber, politik çoğulculuk, yurttaş gazeteciliği	Mısır'daki 2011 devrimine ilişkin fotoğraf ve videoların belgelenmesi ve yayınlanması	Yurttaş gazeteciler	Ulusal	Mısır	2011-2018

Blog "In Media Res" (Boris Vezjak)	Medya ve demokrasi, medya ve toplum	Haftalık (veya daha sık) bloglar/köşe yazıları medya ve demokrasi, e-posta dağıtımı; Mladina haftalık dergi web sitesinde yeniden yayınlanma	Üniversite hocası Boris Vezjak	Ulusal	Slovenya	2008-bugün
Sbunker blog	Bağımsız haberler, eleştirel düşünme	Az temsil edilen konulara/perspektiflere içerik sağlayan blog	NGO Sbunker	Ulusal	Kosova	2017-bugün

INDYMEDIA VAKASI (ABD ve diğerleri)

Indymedia ilk olarak Kasım 1999'da Seattle'da Dünya Ticaret Örgütü toplantısına karşı düzenlenen protestolar üzerine içerik sağlamış, fakat kısa sürede kullanıcılar ve protestocular tarafından yönetilen bir platform olarak referans haline gelmiştir. Toplumsal adalet grupları, anarşist, komünist, sosyalist ve çevreci gruplar, sendikalar ve içeriği düzenli olarak dağıtan küçük bir çekirdek kadrodan oluşan bir koalisyonun sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu gruplara 2000'li yıllarda dünyanın dört bir yanındaki gruplar katıldı (2014 yılında dünya çapında 175 grup vardı (Girauld, 2014))³¹ ve eğilimleri çoğunlukla sosyalistten radikal antikapitaliste kadar değişiyordu. Indymedia herkesin içerik yayınlamasına izin veriyordu, fakat 2000'lerde bir editör grubu tarafından yapılan ve bunun tek örneği olan denetim biçimi, yanlış, iftira niteliğinde ya da uygunsuz olduğuna karar verilen katkıların daha sonra "gizli öyküler" başlıklı ayrı bir sayfaya kaldırılmasını içeriyordu (Atton 2010, 8). Indymedia, toplumsal hareketlerin ilk çevrimiçi platformlarının başaramadığını başarmış, yani geniş bir küresel erişim sağlamış ve yaklaşık 20 yıllık bir süre boyunca sürdürülebilirliğini güvence altına almıştır. Başarılı olduğu kanıtlanan bu strateji, çok sayıda yerel grubun katılımını, protesto gündemini genişletmeyi ve uluslararası ağ oluşturmayı içeriyordu. Lâkin Indymedia ve benzeri platformlar, ticari sosyal medya şirketlerinin yükselişiyle birlikte yok oldu. Bazı radikal katılımcı çevrimiçi siteler hâlâ mevcuttur, fakat kapsamaları daha yereldir.³²

31 Çoğunluğu ABD ve Avrupa'dan olmakla birlikte diğer bölgeler de az da olsa bu sürece dâhil olmuştur (Atton 2010, 8).

32 ABD'de protestoları canlı yayınlaması ve ırkçılık karşıtı duruşuyla bilinen Unicorn Riot buna bir örnektir.

3.1.2. Topluluk medya kuruluşları

Bu kategori altında örneğin belirli belediyeler, öğrenci grupları, sendikalar, etnik kimliğe, toplumsal cinsiyet kimliğine veya diğer kimliklere dayanan topluluklar gibi yeterince temsil edilmeyen topluluklar hakkında ve bu topluluklar için haber yapan medyayı dâhil ediyoruz. Topluluk medyası aynı zamanda bu toplulukların üyelerini de üretim ve yönetime dâhil eder. Topluluk medyasının ne olduğuna dair çeşitli anlayışlar vardır, fakat biz burada bu medyayı esas olarak kâr amacı gütmeyen finans modeline dayanan, açık bir topluluk odaklı ve kamu yararı misyonuna sahip medya olarak değerlendiriyoruz. Bu tür bir model, ilke olarak ticari ve özel politik çıkarlardan belli bir yalıtım sağlayarak daha bağımsız ve ilgi çekici içerik sunmalıdır.

Tablo 2: TOPLULUK MEDYASI ÖRNEKLERİ

İsim	Tematik alan	Platform/proje türü	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Radio Orange ["Radyo Turuncu"]	Bağımsız, topluluk odaklı içerik	Bir radyo istasyonu ve kâr amacı gütmeyen medyayı destekleyen medya politikaları için zaman zaman savunuculuk	Bir düzine kişiden oluşan personel ve gönüllü yurttaşlar	Yerel ve ulusal	Viyana, Avusturya	1998-bugün (kayıtlı) ondan önce bir korsan radyo
Telestreet	Bağımsız haber	Mikro TV istasyonlarından oluşan bir ağ	Yerel topluluklar	Ulusal	İtalya	2002-bugün
Network of miners' radio stations ["Madenci radyo istasyonları ağı"]	Bağımsız haber, politik çoğulculuk ve medyada sunulan gruplar açısından çoğulculuk	Madenciler için bir iletişim platformu	Madenci sendikaları	Ulusal	Bolivya	1949-1985+
Contre attaque (önceki adı Nantes Révoltée)	Bağımsız haber, alternatif, aktivist medya	Güçlü sol eğilimli editoryal duruşa ve hükümet eleştirisine sahip analizler ve makaleler sunan web sitesi	N/A	Daha geniş kitlelere ulaşılabilmesine ve uluslararası konularda haber yapılabilmesine rağmen ağırlıklı olarak ulusal	Nantes, Fransa	2012-2022 Nantes Révoltée olarak; 2022-bugün Contre attaque olarak

Radio Huay-acocotla	Medya çoğulculuğu, yerel haber, kültürel koruma	Yerli topluluklara hizmet etmek ve kültürel koruma ve yerel kalkınmayı teşvik etmek	Bir sivil toplum kuruluşu olan Fomento Cultural y Educativo, A.C.'ye aittir	Bölgesel, Meksika içinde	Meksika	1965-bugün
Community Media Forum Europe ["Avrupa Topluluk Medyası Forumu"]	Avrupa'da topluluk medyası	Avrupa'da topluluk medyası sektöründe faaliyet gösteren ağlar, ulusal federasyonlar ve projeler için platform	Almanya, Avusturya, Fransa, Danimarka, Slovenya vb. dâhil olmak üzere Avrupa'daki topluluk medyası ve ulusal dernekleri 25 Avrupa ülkesinden 98 üye.	Avrupa	Ofisi Brüksel'de	2004-bugün
Radio Študent	Bağımsız, alternatif habercilik ve tartışma, alternatif kültür, müzik alt kültürleri, toplumsal hareketler, etnik azınlıklar	Öğrenci radyosu ve web sitesi	Ljubljana Üniversitesi Öğrencileri (resmi kurucu: Ljubljana Üniversitesi Öğrenci Örgütü)	Ljubljana'nın daha geniş bölgesi	Ljubljana, Slovenya	1969-bugün

Topluluk medyası genellikle büyük ölçüde seyircileri tarafından finanse edilirken diğer kaynaklar arasında hayırsever bağışları, uluslararası kalkınma ajanslarından gelen fonlar, (bu genellikle yasalarla sınırlandırılmış olsa da) bir dereceye kadar reklamlardan ve hatta hükümetlerden gelen fonlar yer alabilir. Medyanın hizmet ettiği topluluk, belirli bir topluluk medya kuruluşu üzerinde farklı düzeyde sahipliğe sahip olabilir. Bolivya'daki madenci radyo istasyonları ağı, toplulukları tarafından tasarlandığı, kurulduğu, yönetildiği, teknik olarak işletildiği, finanse edildiği ve sürdürüldüğü için yüksek düzeyde topluluk sahipliğinin en eski örneklerinden biridir (Dagron, 2008, 16).³³

Tarihsel olarak topluluk medyası hem ticari hem de kamu medyasında ihmal edilen topluluklar ve konular hakkında sürekli olarak haber yaparak kamuoyunun iletişim ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynamıştır. İlk örneklerden bazıları, İkinci Dünya Savaşı'nın ortasında barışçıl bir ideolojiyi destekleyen ABD'deki Pacifica radyo ağı ve daha sonra 1967'de belgesellerin öznelerini film yapımcılarıyla işbirliğine dayalı bir ilişkiye sokarak üretim sürecini demokratikleştiren Kanada'daki Challenge for Change ["Değişim

³³ Dünya çapında katılımcı iletişime örnek teşkil eden radyo istasyonlarına genel bir bakış için Dagron 2001'e bakınız. Ayrıca sivil toplum medyası üzerine Pajnik ve Downing (2008) tarafından derlenen kitaba bakınız.

Meydan Okuması”] televizyon yayın dizisidir. Batı ve Orta Avrupa’da topluluk içerik üreticileri olarak işlev gören ilk medya, büyük ölçüde korsan medya olarak da olsa 60’lı ve 70’li yıllarda kurulmuştur ve onların tarihleri, yasallaşma mücadelesi ile son zamanlarda kamu fonlarından sürekli finansal destek talepleriyle geçmiştir. CMFE [*Community Media Forum Europa*, “Avrupa Topluluk Medyası Forumu”] koalisyonu ve European Platform of Regulatory Authorities [“Avrupa Düzenleyici Otoriteler Platformu”] tarafından 2012 yılında yapılan bir haritalama, Avrupa genelinde toplam 2237 topluluk radyo istasyonunun ve 521 topluluk televizyon istasyonunun aktif olduğunu göstermiştir.³⁴ Örneğin, İsviçre Kızıl Haçı’nın internet platformu <https://www.migesplus.ch/>, İsviçre’de göçmen dillerinde, göçmen kökenli insanlar hakkında ve onlar için haberleşme yapan 38 göçmen medya kuruluşunu listelemektedir.

Tarihsel bakımdan topluluk medyası, ticari ve benzeri kamusal basında ihmal edilen topluluklar ile meselelerin haberleştirilmesini mütemediyen ileri sürerek önemli bir rol oynamıştır.

Güney Doğu Avrupa bölgesinde topluluk medyası sektörü hâlâ az gelişmiştir, fakat sivil toplum kuruluşları tarafından yönetilen ve uluslararası bağışçı topluluklar tarafından finanse edilen birçok medya kuruluşu, yerel toplulukları ilgilendiren ve başka yerlerde ihmal edilen kamu yararına konuları ele aldıkları ölçüde topluluk medyası olarak işlev görmektedir.³⁵ İstisnalardan biri, Avrupa’daki en eski topluluk medyalarından biri olarak 1969 yılında öğrenci protestoları bağlamında kurulan, ticari olmayan programlar sunmaya ve Slovenya’daki öğrenciler ile yeterince temsil edilmeyen gruplara ses vermeye devam eden, Ljubljana’daki Radio Študent’tir.³⁶

Community Media Association [“Topluluk Medyası Birliği”] (Birleşik Krallık), Alliance of Community Television Austria [“Avusturya Topluluk Televizyonu İttifakı”], Community Radio Forum Europe ve World Association of Community Radio Broadcasters [“Dünya Topluluk Radyo Yayıncıları Birliği”] gibi çok sayıda ulusal ve uluslararası topluluk medyası birliği, topluluk medyasına yönelik daha iyi bir politika çerçevesi için destek sağlamakta ve lobi faaliyetlerinde bulunmaktadır.

TELESTREET VAKASI (İtalya)

Telestreet, yurttaşlara alternatif haber sağlayan yerel gruplardan oluşan bir ağ örneğidir. Telestreet, ilk olarak günde birkaç saat yayın yapan ve 200 metre menzile sahip olan Orfeo TV istasyonu ile İtalyan metropoliten alanında doğmuş bir hareketti. Medya teorisyeni ve aktivist Franko “Bifo” Berardi tarafından kurulmuştur. Hareket, daha sonra İtalya genelinde yüze yakın mini TV istasyonunu kapsayacak şekilde büyümüştür. Çok sınırlı erişime sahip bu korsan mikro yayıncılar, dönemin Başbakanı Berlusconi’nin ülkedeki medya üzerindeki denetimine bir tepki olarak başlatılmıştır. Teknik olarak birbirlerini desteklemekte ve yayın materyallerinin web-arşivini paylaşmaktadırlar, böylece ulusal kapsama alanlarını arttırmakta, zayıf ekonomik ve teknik kaynaklara rağmen sürdürülebilir bir altyapı sağlamaktadırlar (Renzi 2011, 36).

34 CMFE tarafından sağlanan bilgiler: <https://www.cmfe.eu/about>.

35 Örneğin Ledanac, Forum zena Prijepolje, Buka web sitesi Banjaluka ve Krik Serbia’yı bu tür sivil toplum medyasına örnek olarak göstermektedir (2016, 136-139), fakat çok daha fazlası vardır.

36 Daha fazlası Radyo Študent’in web sitesinde, <https://radiostudent.si/info> adresinde.

3.1.3. Bağımsız medya kuruluşları

Baskıcı hükümetler tarafından yönetilen ülkelerde yaşanan olayların bağımsız bir şekilde ele alınmasını sağlayan gazetecilik projeleri ve platformları, direniş ve demokratik mücadelenin vazgeçilmez mınıtkalarıdır. Dahası, finansman ve sahiplik ilişkileri yoluyla büyük ölçüde politik ve/veya ekonomik çıkar grupları tarafından ele geçirilen medya sistemlerinde iktidardan hesap soran ve ihmal edilen konular ile perspektifleri ele alan yegane kuruluşlar, bağımsız medya kuruluşlarıdır.

Bağımsız medya organları, iktidardan hesap soruyor ve ihmal edilen konular ile perspektifleri ele alıyor.

Tablo 3: BAĞIMSIZ MEDYA KURULUŞLARINA ÖRNEKLER

İsim	Tematik alan	Platform/proje türü	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
AcTVism	Bağımsız haberler, politik çoğulculuk	Kamuyu ilgilendiren konularda çevrimiçi medya kuruluşu	Organisation acTVism	Uluslararası	Müniş, Almanya	2014-bugün
El Faro	Bağımsız haber, politik çoğulculuk	Yolsuzluk, suç örgütleri vb. hakkında habercilik	Media company Trípede S.A. de C.V.	Uluslararası (Orta Amerika odaklı)	2023'e kadar El Salvador/ San Hosé (Kosta Rika)	1998-bugün
Rappler	Bağımsız haber, politik çoğulculuk	Bağımsız çevrimiçi haber sağlayıcısı	Rappler Holding Corporation	Ulusal +	Filipinler	2012-bugün
Malaysiakini	Bağımsız haber, politik çoğulculuk	Bağımsız çevrimiçi haber sağlayıcısı	Mikini Group Sdn Bhd (yayıncı), çoğunluğu editörler ve gazetecilere ait	Ulusal +	Malezya	1999-bugün
Ninja medyası (Mídia Ninja) (Web sitesi yok, bunun yerine bkz: Menezes Teixeira, 2020)	Bağımsız haber, politik çoğulculuk	Alternatif haber ve yorumların sağlanması	İki gazeteci, kültürel üretim ağı Fora do Eixo'dan başladı	Ulusal (Brezilya)	Brezilya	2011

bianet	Medya çoğulculuğu, medya özgürlüğü	Özellikle yeterince temsil edilmeyen gruplar için ve bu gruplar hakkında bağımsız içerik yayınlamak	İletişim Vakfı IPS	Ulusal seyirciye yöneliktir, fakat içerik coğrafi bölgelerle ilgilidir	Türkiye	2001-bugün
Kosovo 2.0	Bağımsız gazetecilik, medya çoğulculuğu	Gazetecilik içeriği sağlayan, sanat ve kültür üzerine haberler sunan, eleştirel düşünceyi teşvik eden platform düşünceyi teşvik eden platform	Kosova 2.0	Ulusal	Kosova	2010-bugün
Preportr Çohu	Medya çoğulculuğu, Bağımsız Haberler	Benzersiz içerik sağlayan web sitesi	STK Cohu	Ulusal	Kosova	2005-bugün
Zurnal online magazine	Medya çoğulculuğu, bağımsız haber	İlgi çekici ve kamu yararına içerik sağlayan çevrimiçi medya kuruluşu	STK CRMA'nın 7 kişilik personeli ve dışarıdan katkıda bulunanlar	Bölgesel ve küresel konuları da kapsamalarına rağmen ulusal	Bosna Hersek	2009-bugün

KOSOVA 2.0 VAKASI (Kosova)

2010 yılında kurulan Kosova 2.0, alternatif anlatılar, derinlemesine analizler, kişisel öyküler ve farklı bakış açıları için bir alan sağlamaktadır. Benzersiz öykü anlatımı yaklaşımı ve eleştirel düşünme ile diyaloga olan bağlılığıyla tanınmıştır. Kosova 2.0, toplumsal adalet, politika, toplumsal cinsiyet, kültür ve insan hakları gibi çok çeşitli tematik alanları ele almak için makaleler, fotoğraf denemeleri, videolar ve sanat projeleri dâhil olmak üzere multimedya kullanmaktadır. Kosova 2.0 aynı zamanda genç yazar, sanatçı ve aktivistlere çalışmalarını sergilemeleri için bir platform da sağlamaktadır.

3.1.4. Araştırmacı gazetecilik projeleri, merkezleri ve bölgesel/uluslararası ağlar

International Consortium of Investigative Journalism (ICIJ) ["Uluslararası Araştırmacı Gazetecilik Konsorsiyumu"], Organised Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP) ["Organize Suç ve Yolsuzluk Raporlama Projesi"] veya Center for Investigative Journalism ["Araştırmacı Gazetecilik Merkezi"] (Bosna Hersek, Sırbistan ve Karadağ) gibi gazeteci merkezleri ve ağları, diğer medyada ticarileşme, politik uşaklık veya sadece kaynak yetersizliği gibi nedenlerle imkânsız olabilecek zorlu, uzun, maliyetli ve genellikle sınır ötesi araştırmalara mümkün kılmaktadır.

Gazetecilik merkezleri ve ağları, diğer medya organlarında ticarileşme, politik itaatkârlık ya da düpedüz kaynak yokluğu gibi sebeplerle imkânsız olacak çetin, uzun, masraflı, sıklıkla sınır ötesi araştırmaları mümkün kılar.

Tablo 4: ARAŞTIRMACI GAZETECİLİK MERKEZLERİNE/AĞLARINA/PROJELERİNE ÖRNEKLER

İsim	Tematik alan	Platform/proje türü	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Pegasus projesi/Daphne projesi	Araştırmacı gazetecilik, Sınır ötesi soruşturmalar	Gazetecilik projeleri	Organisation Forbidden stories	Uluslararası	Paris, Fransa	2020-2021/ 2018
Global Investigative Journalism Network	Araştırmacı gazetecilik	Araştırmacı gazeteciliğin desteklenmesi ve teşvik edilmesi (eğitim, değişim, ağ oluşturma vb. yoluyla)	75'in üzerinde bağımsız gazetecilik kuruluşu	Uluslararası	Washington, ABD	2003-bugün
International Consortium of Investigative Journalism (ICIJ) [Uluslararası Araştırmacı Gazetecilik Konsorsiyumu"]	Araştırmacı gazetecilik, sınır ötesi soruşturmalar	Araştırmacı gazetecilik yapan gazeteci ve medya kuruluşları ağı	Center for Public Integrity (Ana kuruluş)	Uluslararası	Washington, ABD	1997-bugün
Organised Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP) ["Organize Suç ve Yolsuzluk Haberleştirme Projesi"]	Araştırmacı gazetecilik, sınır ötesi soruşturmalar	Bağımsız medya merkezleri ve gazeteciler ağı	Deneyimli gazeteciler tarafından başlatılan etkinlik, araştırmacı gazetecilik merkezleri tarafından düzenleniyor	Uluslararası	Amsterdam, Hollanda	2006-bugün
BIRN, Balkan Investigative Reporting Network ["Balkanlar Araştırmacı Habercilik Ağı"]	Araştırmacı gazetecilik, medya çoğulculuğu	Araştırmacı habercilik projeleri, gazeteci ödülleri, burslar	Merkezi Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da olmak üzere bölge genelinde BIRN ofisleri	Ulusal merkezler, artı bölgesel işbirliği	Altı ülkede merkezler (Arnavutluk, Bahreyn, Kosova, Kuzey Makedonya, Sırbistan, Moğolistan, Romanya)	2005'ten itibaren (ülkeye bağlı olarak) -bugün

Center for Investigative Journalism CIN ["Araştırmacı Gazetecilik Merkezi"]	Araştırmacı gazetecilik	Araştırmacı gazetecilik platformu	CIN	Ulusal	Bosna Hersek	2004-bugün
Crime and Corruption Reporting Network ["Suç ve Yolsuzluk Haberleşirme Ağı"]	Araştırmacı gazetecilik, Medya çoğulculuğu	Suç ve yolsuzluk üzerine araştırmacı gazetecilik	KRIK	Ulusal, fakat habercilik uluslararası konuları da içeriyor	Sırbistan	2015-bugün
Investigative Reporting Lab (özellikle "A Murder in Tetovo" bölümü)	Araştırmacı habercilik, kamusal bilgiye erişim	TV yayıncılığı	Ulusal Araştırmacı Habercilik Laboratuvarı ve PBS MRT	Ulusal	Kuzey Makedonya	2023-bugün
Kallxo	Araştırmacı gazetecilik, bağımsız gazetecilik	Araştırmacı gazetecilik, izleme ve savunuculuk platformu	BIRN ve Internews Kosova platformun kurucularıdır	Ulusal	Kosova	2012-bugün

Araştırmacı gazetecilik merkezleri ve ağları, en yüksek mesleki ölçütleri tutarlı bir şekilde takip eden ve kamuyu ilgilendiren konularda kamuoyunun aydınlatılmasına katkıda bulunan nadir platformlar arasında yer almaktadır.³⁷

DAPHNE PROJESİ VAKASI

Daphne, 17 Ekim 2017 tarihinde Maltalı araştırmacı gazeteci Daphne Caruana Galizia'nın suikaste uğramasının ardından 18 haber kuruluşundan 45 gazetecinin çalışmalarını koordine eden Fransa merkezli gazetecilik kuruluşu Forbidden Stories'in ["Yasaklı Öyküler"] bir gazetecilik araştırma projesiydi. Gazeteciler, çok sayıda bilgi ve belgeyi bir araya getirerek paylaştı ve bu öyküler dünyanın dört bir yanındaki medya kuruluşları tarafından yayınlandı. Bu, iş birliği araştırmacı gazeteciliğin sansüre karşı en iyi savunma olduğu fikrine dayanan Forbidden Stories'in uluslararası gazetecilik projelerinin sadece ilkiydi. Çok sayıda araştırmacı gazetecilik inisiyatifini cezai soruşturmalar ve hükümet yetkililerinin istifaları takip etmektedir. Daphne projesinin araştırmacı öyküleri yayınlamasının ardından tetikçilerden biri Maltalı gazeteciye öldürdüğünü itiraf etmiş, cinayetin bağlantılı olduğu iş insanı tutuklanmış ve hükümet yetkililerinin söz konusu işadamlarıyla olan bağları nedeniyle Başbakan istifa etmiştir (Simon 2023, 16).

³⁷ Örneğin BIRN'in yıllık raporlarına bakınız.

3.1.5. Alternatif, bağımsız medya için destek inisiyatifleri

Medya aktivizmi, alternatif, bağımsız, araştırmacı medyaya destek sağlamayı da içerir. Bu desteklere, fon yaratma çabaları, lojistik, teknik ve hukuki destek sağlamak, eğitim fırsatları, ekipman ve teknik beceri (know-how) edinmek ya da alternatif medyanın değerli içerik sağlama ve kamusal tartışmaya katkıda bulunma kapasitelerini geliştirecek diğer eylemler de dâhil olabilir.

Tablo 5: ALTERNATİF, BAĞIMSIZ MEDYA İÇİN DESTEK İNİSİYATİFLERİNE ÖRNEKLER

İsim	Tematik alan	Platform/proje türü	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Novi dan (Yeni gün) platformu	Bağımsız medyanın finansmanı	Kâr amacı gütmeyen çeşitli bağımsız medya üreticilerine bağlı platformu (açık web para kazanma standardı WMS kullanımı)	NGO Danas platformu yönetiyor Katılımcı medya kuruluşları/ Ostro, In Media Res, Drzavljan D, Argument DJND	Ulusal	Slovenya	2022-bugün
Prometheus radyo projesi	Medya çoğulculuğu, topluluk radyosu	Topluluk radyo istasyonlarına destek sağlanması, olumlu politikalar için savunuculuk yapılması	Prometheus radyo proje ekibi ve gönüllüleri	Ulusal	Philadelphia, ABD	1998-bugün
Odbranimo OK radio (Let's defend OK radio)	Medya çoğulculuğu, Medya finansmanı	Vranje radyosu için kitlesel fonlama kampanyası	Association ANEM	Ulusal	Sırbistan	1990'lar-bugün

Bu medya aktivizmi inisiyatifleri, genellikle belirli politik ve kurumsal çıkarlar tarafından şekillendirilen piyasada mücadele eden bağımsız ve araştırmacı gazetecilik platformlarının kapasite geliştirmesine ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktadır.

NOV DAN PLATFORMU VAKASI (Slovenya)

Nov dan (Yeni gün), Slovenya'daki beş bağımsız medya üreticisi, yani Oštro, In Media Res, Mešanec, Državljan D, Agrument - DJND için topluluk fonu toplayarak Slovenya'daki bağımsız gazeteciliğin sürdürülebilirliğine katkıda bulunmayı amaçlayan, 2022 yılında başlatılan deneysel bir dijital platformdur. Platform, Web Para Kazanma Standardına, iletişim stratejilerine kullanıcının katılımının ve onları sinamasının optimizasyonuna dayanmaktadır. Platformun geliştiricisi, dijital katılım ve yurttaş aktivizmi, şeffaflık ve kamu denetimi gibi konularla ilgilenen Danes je nov dan (Bugün Yeni Bir Gün) adlı sivil toplum kuruluşudur. Eylem, Grant for the Web ["Web için Hibe"] vakfı tarafından 46.014 ABD Doları tutarında desteklenmektedir. Bir kitlesel fonlama projesi olarak Nov dan, topluluğu değer verdikleri platformlar ile içerikleri sürdürmeleri için güçlendirme ve seyirciler salt seyircilerden etkin paydaşlara dönüştükçe topluluk uyumunu teşvik etme potansiyeline sahiptir. Güney Doğu Avrupa bölgesinde başka topluluk bağış toplama örnekleri de bulunmaktadır. Bağımsız medya kuruluşlarının sınırlı seyirci payları, yurttaşların düşük gelirleri ve uzun vadeli yurttaş desteğini sürdürmenin zorluğu gibi zorluklarla karşı karşıyadırlar, fakat bazı platformlar (özellikle benzersiz içerik sunan ve sadık seyirci kitlesine sahip olanlar) gelirlerinin önemli bir kısmını topluluk bağışları yoluyla elde etmeyi başarmaktadır.³⁸

PROMETHEUS RADYO PROJESİ VAKASI (ABD)

Bu proje, alternatif medyaya (bu durumda topluluk medyasına) verilen desteğin bir başka ilham verici örneğidir. Prometheus, medyanın hizmet ettikleri topluluklar tarafından denetlenmesi gerektiği fikrinden yola çıkarak katılımcı topluluk ifadesini teşvik eden bir STK'dır. Lisans başvurusundan radyo istasyonlarının kurulmasına ve günlük operasyonlara kadar topluluk radyo istasyonlarının kurulması ve yönetilmesi için destek sağlamaktadır. Prometheus'un en ilginç faaliyetlerinden biri, Amish ahır kurma [*barnraising*] geleneğinin ruhuna uygun olarak yüzlerce gönüllünün (mühendisler, gazeteciler, avukatlar, müzisyenler, aktivistler, öğrenciler ve diğerlerinin) üç gün boyunca bir radyo istasyonu kurmak (bir anten direği dikerek istasyonu yayına sokmak) için bir araya geldiği "radyo ahır kurma" etkinlikleri düzenlemektir. Bu etkinlikler, istasyonlarla birlikte topluluğun inşasına da yardımcı olmuştur. Prometheus, büyük özel yayıncıların lobilerinin karşı çıktığı, genellikle uzun süren politika savunuculuğuyla³⁹ da iştigal etmektedir. Prometheus'un çalışmaları, 10 yıl boyunca 120'den fazla stajyer ve gönüllünün katkısına dayanmaktadır.

Özetle alternatif platformlar, bütün çeşitleriyle belirli ticari ve politik çıkarların egemenliğinden yalıtık demokratik iletişimi teşvik etmek için vazgeçilmezdir. İhmal edilen meseleler ile toplulukları gündeme getirmekte ve yurttaşların iletişim süreçlerine katılımını teşvik etmektedirler. Bu örnekler, alternatif gazetecilik ve iletişim platformlarını oluşturmaktadır.

38 Bkz. Hodzic ve Petkovic 2020, 25.

39 ABD'deki medya reformu hareketinin en büyük başarılarından biri, Prometheus'un 2010 yılında çeşitli topluluklar tarafından işletilen yüzlerce yeni düşük güçlü radyo istasyonu için hava dalgalarını açan bir yasanın kabul edilmesini sağlayan on yıllık taban kampanyasının sonuçlarıdır.

3.2. MEDYA REFORMLARI İÇİN ARAŞTIRMA, KAMPANYA VE SAVUNUCULUK

Bu bölümde ana akım medya ve iletişim sektörünü yöneten politika ile uygulamalardaki olumsuz eğilimleri tersine çevirmeyi amaçlayan medya aktivizmine odaklanıyoruz. Burada sunulan medya aktivizmi örnekleri, medya politikaları ve uygulamalarındaki aksaklıkları ortaya koymakta ve değişiklik talep etmektedir. Bunlar arasında şunlarla iştigal eden kuruluşlar bulunmaktadır: a) medya ve iletişim sektörüyle ilgili araştırma ve/veya b) yapısal ve sistemik değişiklikler için kampanya ve savunuculuk faaliyetleri. Bu bölüm, bu kuruluşların gelişmeleri izledikleri ve/veya reform talep ettikleri tematik alanlara göre alt bölümlere ayrılmıştır.

Medya aktivizmi, ana akım medya ve iletişim sektörünü yöneten olumsuz politikaları ve uygulamaları, yapısal ve sistemik değişiklikler için araştırma, kampanyalar ve savunuculuk vasıtasıyla tersine çevirmeyi de hedefler.

3.2.1. Medya reformu koalisyonları ve ağları

Medya reformları için aktivizmin ilk kategorisi, medya politikaları ve kurumları üzerinde etki sağlamak için sivil toplum kuruluşları ve yurttaşlar da dâhil olmak üzere bileşenlerinin gücüne dayanan koalisyonlarla ilgilidir. Bunlardan bazıları, medya reformlarının önemli savunucuları ve medya politikalarının geliştirilmesi sürecinde danışmanlar olarak kabul edilmektedir. Bazıları ise (medya içeriği, deneyimler, bilgi) değiş tokuşu, kamusal kampanya ve/veya üyelerinin medya aktivizmi için kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla örgütlenmiştir. Tablo 6'da birkaç örnek sunulmaktadır.

Tablo 6: MEDYA REFORMLARI İÇİN AĞ VE KOALİSYON ÖRNEKLERİ

İsim	Tematik alan	Proje türü/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Association for Progressive Communication APC ["İlerici İletişim Derneği"]	Kolektif güç, dijital içerme, internetin kamu malı olarak yönetilmesi, eşitlikçi insani kalkınma, toplumsal adalet, katılımcı siyasi süreçler ve çevresel sürdürülebilirlik	Araştırma, savunuculuk, ağlar ve kapasite oluşturma, iletişim ve sosyal yardım	APC incorporated, ABD'de kayıtlı, kâr amacı gütmeyen bir yardım kuruluşudur	Uluslararası	Melville, Güney Afrika (merkez ofis) ve dünya genelindeki diğer merkezler	1990-bugün

Glas ljudstva/ Halkın Sesi sivil toplum koalisyonu	Tematik alanlarından biri olarak medya reformları	Sivil toplumun medya reformları da dâhil olmak üzere ilerici politikalara ilişkin seçim öncesi talepleri + seçim sonrası izleme ve savunuculuk	STK'lar ve sivil gruplar koalisyonu (100'den fazla), bireysel destekçiler (birkaç bin), 10-15 STK'nın operasyonel ekibi tarafından koordine edilir	Ulusal	Slovenya	2021-bugün
Koalicija za slobodu medija/ Medya Özgürlüğü Koalisyonu	Medya reformları, gazetecilerin durumu	Medya politikalarının geliştirilmesinde savunuculuk ve katılım	Medya ve gazeteci dernekleri de dâhil olmak üzere altı kuruluş	Ulusal	Sırbistan	2021-bugün
Güvenli gazeteciler Batı Balkanlar'da Medya Özgürlüğü ve Gazetecilerin Güvenliğini Savunan Bölgesel Platform	Gazetecilerin güvenliği, gazeteci hakları	Çevrimiçi platform, gazetecilere yönelik saldırı ve baskılara ilişkin veri tabanı, uyarılar ve basın açıklamaları, araştırma raporları, kapasite geliştirme yoluyla gazetecilerin hakları ve güvenliği için savunuculuk yapmak	Şu ülkelerdeki gazeteci örgütleri: Hırvatistan, Bosna-Hersek, Kosova, Sırbistan, Kuzey Makedonya, Karadağ (sonucusu bir sendikadır), artı Arnavutluk'ta bir araştırmacı	Bölgesel (Batı Balkanlar)	Sırbistan	2015-bugün

Yasal statüleri ve örgütsel yapıları açısından koalisyonlar, resmi olarak tüzel kişilik olarak kayıtlı olabilir ve merkezi bir koordinasyon ofisine sahip olabilir veya bir kuruluş olarak kayıtlı olmaksızın gayri resmi ortak inisiyatifler olarak faaliyet gösterebilir.

MEDYA ÖZGÜRLÜĞÜ KOALİSYONU (Sırbistan)

Bu koalisyon, medya araştırması ve savunuculuk faaliyetlerinin dikkate değer bir örneğidir. İlerici medya politikalarının izlenmesi, analizi ve savunuculuğuyla iştigal eden altı sivil toplum kuruluşunu bir araya getirmektedir. Misyona, gazetecilerin hakları, gazetecilerin güvenliği, medya sektöründeki kamu harcamaları ve medya yasaları ile özdenetim çerçevesinin iyileştirilmesi konularında ortak çalışmalar yürütmektedir. Koalisyon, çeşitli vesilelerle medya yasaları ve stratejilerinin geliştirilmesinde yer almıştır. Önerilerinden bazıları (özellikle medya stratejisinin yazımında) kabul edilmiş olsa da diğerleri mevcut medya kanunu taslaklarında göz ardı edilmeye devam etmektedir, özellikle de medya kuruluşları üzerinde devlet mülkiyetinin önlenmesi ve medya düzenleyicisinin yurttaşların şikayetleri üzerine söz konusu medya içeriğinin medya düzenlemelerini ihlal edip etmediğini denetleme yükümlülüğü ile ilgili olanlar.⁴⁰

40 Daha fazla bilgi için <https://koalicijazaslobodumedijskih-zakona/ adresindeki makaleye bakınız>.

3.2.2. İfade özgürlüğüne dair geniş bir tematik alanında medya reformları talep eden kuruluşlar

Küresel düzeyde medya sahipliği yoğunlaşması ve medya çoğulculuğunun sınırlandırılması, kamu hizmeti medyasının korunması, dijital katılımın güvence altına alınması, mahremiyetin korunması ve yurttaşlar üzerindeki gözetimin sınırlandırılması dâhil olmak üzere medya ile ilgili çeşitli reformların peşinde olan çok sayıda kuruluş bulunmaktadır.

Tablo 7: **MEDYA VE İLETİŞİM SEKTÖRÜNDE KAMU YARARI İÇİN ARAŞTIRMA VE SAVUNUCULUK**

İsim	Tematik alan	Proje türü/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Better media ["Daha İyi Medya"]	Medya reformları, medya sahipliği, bağımsız düzenleme, kamu hizmeti medyası, şeffaflık, teknoloji devlerinin dizginlenmesi	Bağımsız medya için kampanya ve ilgili konular	Açık üyelik ile Better Media Cooperative ["Daha iyi medya kooperatifi"]	Ulusal	Londra, Birleşik Krallık	2018-bugün
Media Reform Coalition ["Medya Reformu Koalisyonu"]	Medya reformu, medya sahipliği, medya müşterekleri, gazeteciliğin geleceği	Kampanya; dilekçeler, araştırma	Akademisyen, aktivist ve medya yapımcılarından oluşan beş kişilik çekirdek ekip	Ulusal	Londra, Birleşik Krallık	2011-bugün
Free Press (FP) ["Özgür Basın"]	Özgür ve açık internet, medya ve platform hesap verebilirliği, medya denetimi, mahremiyet ve gözetim	Kamu kampanyaları, araştırma ve savunuculuk	FP, yani avukatlar, kampanyacılar, araştırmacılar, bağış toplayıcılar ve yöneticiler de dâhil olmak üzere 37 personel	Ulusal	Washington, ABD	2003-bugün
Derechos digitales	İfade özgürlüğü, gizlilik ve kişisel veriler, telif hakkı ve bilgiye erişim	Araştırma, raporlar, kampanyalar, kamu politikası önerileri ve savunuculuk	NGO Derechos digitales	Bölgesel (Latin Amerika)	Santiago, Şili (merkez ofis)	2005-bugün
Friends of Canadian Broadcasting ["Kanada Yayınlarının Dostları"]	Medya çeşitliliği, yerel haberler, medya politikaları reformu, kamu hizmeti yayıncılığı	Kampanyacılık	NGO Friends of Canadian Broadcasting ["Kanada Yayınlarının Dostları STK"]	Ulusal	Kanada	1985-bugün

Media Watch project ["Medya İzleme"] projesi	Medya ve demokrasi, medya, düzenleme ve öz düzenleme, medya sahipliği, medya etiği vb.	izleme, analiz, raporlama. Media Watch dergisi ve kitap serisi; Hoşgörüsüzlük İzleme Raporları; kılavuzlar ve el kitapları; kamuya açık tartışmalar, yuvarlak masa toplantıları ve konferanslar	The Peace Institute ["Barış Enstitüsü"], medya, akademi ve sivil toplumdan geniş bir işbirlikçi grubunu bir araya getiriyor	Ulusal ve aynı zamanda sınır ötesi (Güneydoğu Avrupa İşbirliği, AB)	Slovenya, Güneydoğu Avrupa İşbirliği ve AB ile iş birliği içinde	1997-2013 (tamamlandı)
--	--	---	---	---	--	------------------------

Bu girişimlerden bazıları endişe verici eğilimlere karşı kurulmuştur. Örneğin İngiltere'de Campaign for Press and Broadcasting Freedom ["Basın ve Yayın Özgürlüğü Kampanyası"], 1979 yılında hükümetin sendikalara karşı saldırgan politikaları döneminde muhafazakâr yanlısı olan basın endüstrisine tepki olarak başlatılan bir baskı grubuydu. Bu kuruluşlar ve projeler, medya reformları için ikna edici bir örnek teşkil etmektedir. Bunlardan bazıları, politika oluşturma süreçlerinin önemli bir katılımcısı haline gelmiştir ve kendilerine medya düzenleyicileri ile kanun koyucular tarafından düzenli olarak kendilerine danışılmaktadır.

FREE PRESS VAKASI (ABD)

Free Press, çalışmalarının biriken kaldırıcı ile yükselen kurumsal büyüme ve etki potansiyelini örnekleyen bir sivil toplum medya savunuculuk kuruluşudur. 2003 yılında bir avuç çalışanla yola çıkan Free Press, 35'ten fazla üyesi olan önemli bir kadroya sahip bir kuruluş haline gelmiştir. Zaman zaman Washington'un, örneğin medya sahipliği ve ağ tarafsızlığı,⁴¹ kamu yayıncılarının finansmanı ve yanlış medya haberciliği gibi konulardaki politikalarını derinden etkilemiştir (McChesney 2009, 49). Free Press, örneğin Christian Coalition ["Hristiyan Koalisyonu"] ve diğer muhafazakâr aktivistler gibi farklı ideolojik gruplarla stratejik koalisyonlar kurarak etki şansını en üst düzeye çıkarmaktadır (a.g.e., 52).

FRIENDS OF CANADIAN BROADCASTING (Kanada)

Friends of Canadian Broadcasting ya da sadece Friends, Kanadaya yayıncılığındaki gelişmeleri izleyen ve kamu yayıncılığının güçlendirilmesini, (Netflix, Amazon ve Disney gibi yayın hizmetleri dâhil) Kanada içeriğine yatırım yapılmasını ve yerel haberlerin üretilmesini savunan bir savunuculuk kuruluşudur. Örneğin, (küresel çevrimiçi platformların aksine) Kanada medyasına reklam vermeyi destekleyen vergilendirme politikalarını ve Google ile Facebook'un Kanadalı yeni kuruluşlara içerikleri için tazminat ödemesini savunmaktadırlar. Friends'in 10 kişilik bir çekirdek kadrosu ve ülke çapında 350000'den fazla destekçisi vardır ve bağışlar ile topluluk bağış toplama yoluyla finanse edilmektedir. Amaçlarını formüle ederken milliyetçi duygulara dayanmakta, Kanadalı seslerin duyulmasını, ulusal kültürün korunmasını ve Kanadalılar için önemli olan haberlerin verilmesini sağlayan medya politikalarını savunmaktadırlar.

41 Yani telekomünikasyon şirketlerinin hangi web sitelerinin en yüksek hızlarda seyahat edeceğine karar vermesini engellemek

3.2.3. İlerici politika değişiklikleri talepleri ile geriye dönük politika girişimlerine karşı tepkisel aktivizm

Medya aktivizmi, olumlu politika çözümleri için uzun vadeli savunuculuğun yanı sıra geriye dönük politika önerilerini durdurmaya yönelik geçici eylemleri ve talepleri de içerir. Bu medya aktivizmi, protestoları, mektupları, dilekçeleri, medya kampanyalarını ve kamu sektörü temsilcileriyle görüşmeleri içerebilir (Bazı örnekler için bkz. Tablo 8).

Medya aktivizmine, olumlu politika çözümleri için uzun erimli savunuculuk kadar kötüye giden politika önerilerini durdurmak üzere plansız eylemler ve talepler de dâhildir.

Tablo 8: POLİTİKA DEĞİŞİKLİKLERİNE KARŞI/İÇİN AKTİVİZM ÖRNEKLERİ

İsim	Tematik alan	Proje türü/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Media without choice ["Seçeneksiz Medya"]	Medya vergileri, sürdürülebilirlik, bağımsız medya, basın özgürlüğü	Medya özgürlüğünü kısıtlamakla tehdit eden reklam gelirleri üzerindeki vergileri protesto etmek için 24 saat boyunca çevrimdışı olmak	Aralarında önde gelen Gazeta Wyborcza gazetesi ve tabloid Fakt'ın da bulunduğu 24 medya kuruluşu	Ulusal	Polonya	2 Ekim 2021
Initiative against changes in media law ["Medya yasasındaki değişikliklere karşı inisiyatif"] (Web sitesi yok. Bilgi almak için buraya bakınız)	Medya düzenlemesi, medya özgürlüğü	Görsel-işitsel medya düzenleyicisine neredeyse mahkeme benzeri yetkiler vererek çevrimiçi medyayı düzenlemeyi amaçlayan Görsel ve İşitsel Medya Hizmetleri Yasası'ndaki değişikliklere karşı lobi faaliyetleri	Gazeteciler, BIRN Arnavutluk, Albanian Media Council ["Arnavutluk Medya Konseyi"], Faktoje, Citizens Channel ["Yurttaşların Kanalı"], Albanian Centre for Quality Journalism ["Arnavutluk Nitelikli Gazetecilik Merkezi"], Union of Albanian Journalists ["Arnavutluk Gazeteciler Birliği"], Albanian Helsinki Committee ["Arnavutluk Helsinki Komitesi"], vb.	Ulusal (ancak etkinlikler Tiran'da düzenleniyor)	Arnavutluk	2019-2022
Media against the Media Law changes ["Medya yasası değişikliklerine karşı medya"] (Gazeteciler Cemiyeti tarafından hazırlanan raporda yer alan bazı bilgilere bakınız)	Medya finansmanında şeffaflık, medya politikaları	Medya kuruluşlarında devlet reklamlarına izin veren Görsel ve İşitsel Medya Hizmetleri Yasası değişikliklerine karşı lobi faaliyetleri	Association of Journalists of Macedonia ["Makedonya Gazeteciler Birliği"], Council of Media Ethics ["Medya Etiği Konseyi"], Independent Union of Journalists and Media Workers ["Bağımsız Gazeteciler ve Medya Çalışanları Sendikası"], Macedonian Institute for Media ["Makedonya Medya Enstitüsü"]	Ulusal	Kuzey Makedonya	2023-bugün

Enhancement of Media Policies ["Medya Politikalarının İyileştirilmesi"] (Web sitesi yok.)	Nitelikli gazetecilik, medya özgürlüğü, medya finansmanında şeffaflık	Medya reformları için savunuculuk	BIRN BIRN, Internews Kosova	Ulusal Ulusal	Sırbistan Kosova	2011-2019 2007-2011 (tamamlandı)
---	---	-----------------------------------	--------------------------------	------------------	---------------------	-------------------------------------

İşitsel ve Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yasası'nda yapılan değişikliklere karşı aktivizm (Arnavutluk). Arnavutluk'ta çevrimiçi medya içeriğinin düzenlenmesine yönelik sürekli girişimler olmuştur. Önerilen son değişiklikler, düzenleyici kurumların, yurttaşların içerikleriyle ilgili şikayetleri durumunda çevrimiçi medyaya para cezası verme ve/veya kapatma yetkisine sahip olmasını öngörüyordu. Çok sayıda sivil toplum kuruluşu, medya özgürlüğünü kısıtlama potansiyeli taşıdığı, düzenleyici kurumun bağımsızlığı güvence altına alınmadığı ve idari tedbirler çok muğlak ve kısıtlayıcı olduğu için değişikliklere karşı çıkıyordu. Medya ve medya kuruluşları, toplantılar düzenlemiş, değişikliklere karşı mektuplar ve görüşler kaleme almış, ilgili meclis komisyonundaki oturumlara katılmış ve Aralık 2019'da meclis genel kurulunda yerinde protesto düzenlemiştir. Yasa yine de kabul edildi. Lâkin yerel sivil toplumun eylemleri uluslararası kamuoyunun harekete geçmesine ve yasanın geri çekilmesi için uluslararası baskı yapılmasına katkıda bulunmuştur. Venedik Komisyonu Haziran 2020'de yayınladığı görüşte⁴² yasanın "muğlaklıktan muzdarip olduğunu ve özgür tartışma ile politik ifadeyi bastıran 'caydırıcı bir etkiye' sahip olabileceğini" belirtmiştir. Bu süre zarfında yasa uygulanmazken sivil toplum örgütleri, kamuya açık tartışmalarda, yuvarlak masa toplantılarında, TV röportajlarında vb. yasayı bir dereceye kadar konu haline getirmeye devam etti. Yasanın nihai olarak geri çekildiği, Ekim 2022'de duyuruldu.

42 Adres: <https://www.coe.int/en/web/tirana/-/venice-commission-adopts-opinions-on-the-law-on-audio-visual-media-services-and-on-the-appointment-of-judges-to-the-constitutional-court>.

3.2.4. Yasa odaklı medya aktivizmi: yasaların kötüye kullanılmasını önlemek için izleme, yasal destek ve savunuculuk

Medyaya, gazetecilere, aktivistlere ve diğer gözlemcilerle baskı yapmak amacıyla yasaların kötüye kullanılmasına yönelik küresel ölçekte giderek artan bir eğilim söz konusudur ve bu eğilime kamusal katılıma karşı stratejik dava (bundan sonra KKKSD olarak anılacaktır) ["strategic lawsuits against public participation (SLAPPs)"] adı verilmektedir. Daha açık bir ifadeyle medeni ve cezai hakaret dâhil olmak üzere fikri mülkiyet, mahremiyet ve veri koruma gibi diğer yasaların, hedeflerin gözünü korkutmak, susturmak ve mali ve psikolojik kaynaklarını kurutmak amacıyla davalarda kötüye kullanılmasıdır.⁴³ Bu davalar, suçların veya suistimallerin ifşa edilmesi, alternatif görüşlerin dile getirilmesi ve kamusal katılım üzerinde caydırıcı bir etkiye sahiptir.

Bu gerekçelerle yasa odaklı medya aktivizmini, yasaların bu şekilde istismarının izlenmesini ve ifşa edilmesini, hedeflere yönelik yasal desteği ve KKKSD'lerin önlenmesi için daha iyi düzenlemelerin yapılmasına yönelik genel savunuculuğu içeren ayrı bir medya aktivizmi kategorisi olarak değerlendiriyoruz (bkz. Tablo 9'daki örnekler).

Hukuka dayalı medya aktivizmine, yasaların suistimalini takip ve teşhir etmek, hedeflere yasal destek vermek ve kamuoyunu sindirme amaçlı açılan davaları engelleyecek daha iyi düzenlemelerin savunuculuğunu yapmak da dâhildir.

Tablo 9: "YASA ODAKLI" AKTIVİZM ÖRNEKLERİ

İsim	Tematik alan	Proje türü/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
ANTI-KKKSD AKTIVİZMİ						
Stop abusive lawsuits! (Dilekçe) ["İstismara açık davaları durdurun"]	Medya özgürlüğü	Avrupa'da etkili anti-KKKSD düzenlemesi için dilekçe	CASE (Coalition against SLAPPS in Europe ["Avrupa'da KKKSD'ye Karşı Koalisyon"]); Avrupa'dan STK'lar	Uluslararası (Avrupa)	N/A	2023-bugün
Bridges for media freedom project ["Medya özgürlüğü için barikat projesi"]	Medya Özgürlüğü KKKSD izleyiciliği	Medya özgürlüğü ihlallerini içeren önemli davaların izlenmesi ve bu davalar hakkında bilgi sağlanması	NGO Blueprint for Free Speech ["İfade Özgürlüğü için STK Planı"]	Uluslararası	N/A	2019 (tahmini) -bugün
Monitoring of trials against journalists ["Gazetecilere karşı davaları izleme"]	Medya özgürlüğü, medyanın hesap verebilirliği	Gazetecilere karşı açılan davalarda izleme yapılması ve hukuk ihlallerinin ortaya çıkarılması	Association Media and Law studies ["Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği"]	Ulusal	Türkiye	2018-bugün

43 Avrupa Parlamentosu'nun 2023 tarihli "Strategic lawsuits against public participation (SLAPPs)" başlıklı brifinginden alınmıştır.

DIĞER YASA ODAKLI MEDYA AKTIVİZMİ

Article 19 ["19. Madde"]	İfade özgürlüğü, bilgi edinme hakkı	İfade özgürlüğüne yönelik tehditleri izlemek, ilerici yasalar için lobi yapmak, ifade özgürlüğü, bilgiye erişim, KHY vb. için yasal standartlar hazırlamak	NGO Article 19 ["Madde 19 STK"]	Uluslararası	İngiltere	1987-bugün
Legal Network for the Protection of Democracy ["Demokrasinin Korunması İçin Hukuk Ağı"]	Medya özgürlüğü ve KHY'nin bağımsızlığı	KHY'na ilişkin yeni yasa da dâhil olmak üzere hukuki bilgi ve araçların kullanılması (yasaya ilişkin referandumda ve Anayasa Mahkemesi'ndeki süreçte depolitize yönetim modelinin savunulması)	4 STK'dan (Legal Center ["Hukuk Merkezi"], Amnesty International ["Uluslararası Af Örgütü"], Danes je nov dan, Institute Open) ve bir grup hukuk bürosu ve avukattan oluşan ağ, ücretsiz veya ücretli olarak hukuki danışmanlık ve hizmet sağlamaktadır;	Ulusal	Slovenya	2020-bugün

KKKSD karşıtı aktivizm, kötüye kullanılan davaların erken reddedilmesi ve davalının uğradığı zarar ve masrafların tazmin edilmesi için haklar, KKKSD konusunda yargıçların eğitimi, KKKSD davaları için kamu sicili ve KKKSD hedeflerine mali destek için özel fon önerilerini içermektedir. 2023 yılında AB düzeyinde KKKSD karşıtı Direktifin kabul edilmesi için savunuculuk faaliyetlerini de içermektedir.⁴⁴ Aktivistler aynı zamanda kamu hizmeti yayıncılığı (KHY), medya düzenleyicilerinin bağımsızlığı, kamusal bilgiye erişim güvenceleri gibi diğer yasa ve politikalara ilişkin hukuki analizler ile politika önerileri de sunmaktadır.

Aktivistler, eş ölçüde, kamu hizmeti yayıncılığı, medya düzenleyicilerinin bağımsızlığı, kamusal bilgiye erişim güvenceleri gibi konularla ilişkili diğer yasaları ve politikaları ilgilendiren hukuki analizler ve politika önerileri sunarlar.

44 Daha fazla bilgi için CASE koalisyonunun <https://ipi.media/eu-anti-slap-directive-cannot-be-a-missed-opportunity/> adresinde yayınlanan açık mektubuna bakabilirsiniz.

LEGAL NETWORK FOR THE PROTECTION OF DEMOCRACY LNPD VAKASI

(Slovenya)

Ağ, COVID-19 salgını ve Slovenya Demokratik Partisi liderliğindeki yeni hükümetin kurulması sırasında yasal koruma sağlamak, hareket hakkının kısıtlanması, vatandaşların görüşlerinin ve karar alma sürecine katılımının sınırlandırılması gibi kısıtlayıcı hükümet önlemlerine karşı çıkmak; bağımsız devlet organlarına, yargıya, sivil toplum aktörlerine ve protestoculara yönelik saldırılarda destek sağlamak amacıyla başlamıştır. LNPD, 2020 yılının sonunda Uluslararası Af Örgütü Slovenya, Danes je nov dan (Bugün Yeni Bir Gün), PIC - STK'lar için Hukuki-Bilgilendirme Merkezi ve Institute for Culture of Diversity Open ["Açık Çeşitlilik Kültürü Enstitüsü"] - çeşitli avukatlık büroları, hukuk profesörleri, gönüllülerin desteği ve işbirliği ile güçlerini birleştirerek kuruldu. LNPD tavsiyelerde bulunuyor, devlet dairelerine başvurularda bulunuyor, davaların açılmasına yardımcı oluyor, hükümet yetkililerine karşı suç duyurusunda bulunuyor, tartışmalar düzenliyor vs... LNPD tarafından itiraz edilen yönetmelikler Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi veya onların düzeltilmesi istendi ve ağ, hukukun üstünlüğünün savunulmasında dayanışmaya dayalı bir ağın büyük potansiyelini gösterdi.

Toplumsal cinsiyet meselelerine ilgi duyan medya aktivistleri, örneğin kadınların ve LGBTIQ topluluğu üyelerinin iletişim platformlarına erişimini, cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsel kimlik temelli baskılara karşı çıkılmasını ve medya içeriklerinde daha iyi bir temsili savunurlar.

3.2.5. Toplumsal cinsiyetle ilgili medya aktivizmi

Medya ve iletişim sektöründe toplumsal cinsiyet meseleleriyle ilgilenen medya aktivistleri, kadınların ve LGBTİQ topluluğu üyelerinin iletişim platformlarına erişimi, cinsiyetleri, toplumsal cinsiyetleri ve cinsel kimlikleri nedeniyle maruz kaldıkları belirli baskılar ve saldırılar ile medya içeriğinde temsil edilmeleri gibi çeşitli konularla ilgilenmektedir. Bu medya aktivist inisiyatifleri, örneğin kadın gazeteciler için daha iyi bir çalışma ortamını ve farklı hassas gruplar ile politik azınlıklar için daha güvenli ve eşitlikçi bir iletişim ortamını teşvik etmektedir.

Tablo 10: İLETİŞİM SEKTÖRÜNDE TOPLUMSAL CİNSİYET AKTİVİZMİ ÖRNEKLERİ

İsim	Tematik alan	Proje türü/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Coalition for Women in Journalism (CFWJ) ["Gazetecilik için Kadınlar Koalisyonu"]	Kadın ve LGBTİQ gazeteciler için destek	Güvenli ve gelişen bir mesleki ortam için savunuculuk, mentorluk programı, kadın gazetecilerin konumuyla ilgili raporlar ve kampanyalar	NGO CFWJ	Uluslararası	New York, ABD	2017-bugün
Feminist Internet Research Network (FIRN) ["Feminist İnternet Araştırma Ağı"]	Erişim, büyük veri, savunmasız nüfuslar üzerindeki etkiler, çevrimiçi cinsiyete dayalı şiddet, dijital ekonomide cinsiyetçi emek	Araştırma, savunuculuk, değiş tokuş	Association for Progressive Communications ["İlerici İletişim Derneği"]	Uluslararası	Melville, Avustralya (merkez ofis), dünyanın dört bir yanındaki merkezler	2018- 2021 (tahmini)
The Global Media Monitoring Project (GMMP) ["Küresel Medya İzleme Projesi"]	Haber medyasında kadınların temsili	Her beş yılda bir haber medyasının içeriğinin izlenmesi	World Association for Christian Communication (WACC) ["Dünya Hristiyan İletişim Birliği"] tarafından koordine edilmektedir; 114 katılımcı ülkeden gönüllü aktivistler, araştırmacılar ve kuruluşlar	Uluslararası	Kanada ve İngiltere'deki merkezi WACC ofisleri	1995-bugün
Medya İzleme	Medya hesap verebilirliği, çeşitlilik	LGBTİ kimlikleri ile ilgili medya içeriklerinin izlenmesi ve raporlar yayınlanması	Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (KAOS GL)	Ulusal	Türkiye	2009-bugün

FEMINIST INTERNET RESEARCH NETWORK FIRN (Avustralya)

FIRN, politikada, yasalarda ve internet hakları etrafındaki söylemde değişim sağlamak için veri odaklı araştırmalar yürütmektedir. Ağın amacı, internet politikası tartişmalarında ve karar alma süreçlerinde kadınların, toplumsal cinsiyet çeşitliliğine sahip kişilerin ve kuir bireylerin ihtiyağlarının dikkate alınmasını sağlamaktır. Ağ, çevrimiçi cinsiyete dayalı şiddet, küresel Güney'deki kadınların internete erişimi, akıllı telefon teknolojisinin katılımcı tasarımı, internet ekonomisinde savunmasız grupların marjinalleştirilmesi gibi konuları ele almaktadır. FIRN, Internet Development Research Centre (IDRC) ["İnternet Geliştirme Araştırma Merkezi"] tarafından finanse edilmektedir.

3.2.6. Etik reklamcılığın savunulması ve etik olmayan medya uygulamalarının kınanması

Medya aktivistleri, öz düzenleme mekanizmalarına ve gazeteciliğin adalet ile doğruluk ölçütlerine saygı göstermeden nefret ve ayrımcı söylem ile dezenformasyon da dâhil olmak üzere kamu için zararlı içerikler yayınlayan platformları ayakta tutmak için reklam uygulamalarının ve reklam fonlarının kötüye kullanımını izlemek, ifşa etmek ve bunlara karşı koymakla meşguldür. Bu platformlar hem ticari markalar hem de devlet kurumları tarafından reklamlardan sağlanan finansmana dayanmaktadır. Medya aktivizmi, her iki tür reklam verenin de reklamlarını nereye vereceklerine karar verirken medya kuruluşlarının kamu yararı değerini (veya zararını) göz önünde bulundurmaları, yani medyada nefret, ayrımcılık ve dezenformasyonun azaltılması için kampanya yürütmeyi içerir (Bkz. Tablo 11'deki örnekler).

Medya aktivistleri, reklamcılık uygulamalarının suistimalini takip ve teşhir etmekle, onlara karşı çıkmakla ve basında nefretin, ayrımcılığın ve dezenformasyonun ortadan kaldırılmasıyla iştigal ederler.

Tablo 11: ETİK REKLAMCILIK VE ETİK OLMAYAN MEDYA UYGULAMALARININ ETKİSİZLEŐTİRİLMESİ İÇİN AKTİVİZM ÖRNEKLERİ

İsim	Tematik alan	Proje türü/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
#KeinGeld-FürRechts (Sağa para yok)	Medya Özgürlüğü Medya finansmanı	Çevrimiçi kampanya (bir blog, tweet ve hashtag)	Gerald Hensel, özel şahıs	Ulusal, uluslararası etkileri olan	Almanya	2016-2017
Državljan D/ Citizen D ["Yurttař D"]	Medya ve bilgi okuryazarlığı, dijital haklar, hükümetle mücadele nefretin finansmanı (medya)	Kamu kurumlarının reklamları ve nefret medyasındaki şirketlerin izlenmesi, podcast...	NGO Institute Citizen D (Domen Savič)	Güneydoğu Avrupa ve AB'den aktörlerle işbirliği ile ulusal	Slovenya	2015-bugün

Bu kampanyalar, zararlı medya içeriğine ilişkin kamuoyu tartışmasına katkıda bulunmakta ve reklam verenlerden reklamlarını yerleştirirken daha etik politikalar benimsemelerini istemektedir. Daha özgül olarak reklam verenlerden nefreti teşvik eden, dezenformasyon yayan veya aşırı sağ ideolojiyi destekleyen medya kuruluşlarına reklam vermemelerini istemektedirler.

SAĞA PARA YOK (Almanya) vakası

Bir reklam şirketinde yönetici olan Gerald Hensen tarafından 2016-2017 yıllarında başlatılan bu kampanya, tek bir kişinin nasıl önemli değişikliklere yol açan önemli tartışmaları teşvik edebileceğine dair ilham verici bir örnekti. KeinGeldFürRechts etiketi, reklam verenleri dezenformasyon yayan sağ kanat web sitelerine reklam vermeyi durdurmaya çağırıyordu. Bazı kaynaklar, Hensen tarafından hedef alınan sağcı web sitelerinin tweetin viral hale gelmesinden kısa bir süre sonra gelirlerinin düştüğünü bildirdiğini öne sürüyor (bkz. Goethe Enstitüsü paylaşımı). Dahası, bu tartışmanın ardından ABD'deki bazı büyük şirketler 2017 yılında "YouTube'da programatik reklamcılıktan vazgeçeceklerini, zira bu platformun otomatik olarak oynatılan reklam videolarının ırkçı, cinsiyetçi veya diğer etik dışı video içeriklerinin önünde oynatılmamasını sağlayamadığını" duyurdu. Buna karşı önlem olarak reklam ortamlarının kara ve beyaz listeye alınması gibi kavramlar ve gerçekleşen oynatımların gözden geçirilmesi gibi denetim mekanizmaları "Marka Güvenliği ve Uygunluğu" sloganı altında bir süredir tartışılmakta ve uygulanmaktadır (Baumgarth vd. 2021, 19).

Slovenya'da **Domen Savič ve NGO Institute Citizen D** yıllardır benzer bir kampanyaya öncülük etmekte ve kamu kurumları ile şirketlerin medyada nefret söylemi, podcast ve kampanya içeren reklamlarının izlenmesini sağlamaktadır. Kampanya, kamu şirketlerinin yolsuz reklam yayınlaması konusunda parlamentodaki tartışmaları etkilemiştir.

3.2.7. Olgu teyiti

Güney Doğu Avrupa bölgesinde faaliyet gösterenler de dahil olmak üzere olgu teyiti platformları⁴⁵ dezenformasyon sorununun görünürlüğüne, medya ve kamu iletişimde doğruluğun teşvik edilmesine ve yurttaşların medya okuryazarlığına katkıda bulunmaktadır. Bu platformlar aynı zamanda yanlış haberlerin sınır ötesi yayılma örüntülerini takip etmeyi sağlayan bir ağ oluşturmaktadır. Çalışmaları, kamuoyunun dezenformasyona karşı direncine katkıda bulunmaktadır.

Tablo 12: DOĞRULUK KONTROL PLATFORMLARINA ÖRNEKLER

İsim	Tematik alan	Proje türü/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
The Digital Forensic Centre [“Dijital Adli Merkez”]	Medyanın hesap verebilirliği, olgu teyiti	Olgu teyitine katılmak	Atlantic Council [“Atlantik Konseyi”]	Ulusal	Karadağ	2020-bugün
Fake News Tragač (izleyici)	Medyanın hesap verebilirliği, yanlış medya haberleştirme	Medya haberleştirmenin izlenmesi ve dezenformasyon ile propaganda içeren içeriklerin raporlanması	Novi Sad School of Journalism [“Novi Sad Gazetecilik Okulu”]	Ulusal	Sırbistan	2017-bugün
raskrinkavanje.me	Medyanın hesap verebilirliği, olgu teyiti	Olgu teyitiyle iştiğal ediyor	Center for Democratic Transition [“Demokratik Geçiş Merkezi”]	Ulusal	Karadağ	2018-2023 (devam ediyor)
Faktoje	Olgu teyiti, devlet kurumlarının şeffaflığı	Olgu teyitiyle iştiğal ediyor	Faktoje	Ulusal	Arnavutluk	2018-bugün
Raskrinkavanje	Dezenformasyon, propaganda ve yanıltıcı bilgilerle mücadele, olgu teyiti	Olgu teyiti platformu	STK Zasto ne	Ulusal	Saraybosna, BH	2017-bugün

Bu web siteleri halk tarafından giderek daha fazla ziyaret edilmekte ve raporları ana akım medya tarafından da yayınlanmaktadır.

45 Platformlar dahil: Raskrinkavanje.ba (BH), Raskrinkavanje.me (MN), Faktograf.hr (CRO), Raskrikavanje.rs (RS), FakeNews Tragač (RS), Razkrinkavanje.si (SLO) ve F2N2.mk (MK).

RASKRINKAVANJE PLATFORMU (Bosna Hersek) vakası

Olgu teyiti platformu Raskrinkavanje, 2017 yılında Zašto ne Yurttaşlar Derneği tarafından kurulmuştur. Okur şikayetlerine ve virallığe dayalı olarak dezenformasyon ve sahte haberler de dâhil olmak üzere sorunlu medya içeriği için çevrimiçi medyayı ve sosyal ağlarını denetleyen bir platformdur. Platform, 2020 yılında Facebook (Third Party Fact-Checking Program [“Üçüncü Taraf Olgu Teyiti Programı”])⁴⁶ ile bir ortaklığa katılmıştır. Bu ortaklık kapsamında olgu teyitçileri bir içeriği yanlış olarak işaretledikten sonra Facebook tartışmalı içeriğe bir bayrak yerleştirmekte ve bu gönderilerin erişimini azaltarak içeriği yayanları bilgilendirmektedir. Bu şekilde sorunlu içerik ve dezenformasyon yayanların erişimi ile kazançları azalmaktadır. Paylaşımın düzeltilmesi halinde Facebook yaptırımlarını geri çeker.

46 Program hakkında daha fazla bilgi için bakınız: <https://www.facebook.com/formedia/mjp/programs/third-party-fact-checking>.

3.2.8. Medyanın hesap verebilirliği için aktivizm

Medya aktivizmi aynı zamanda medya ve gazetecilik dışı çevrimiçi platformların yayınladığı içerik için daha fazla hesap verebilirliği savunmayı da içerir. Bu tür aktivizm, zararlı medya içeriğinin izlenmesini, teşhir edilmesini ve daha iyi (öz) düzenleme için savunuculuk yapılmasını içerir.

Tablo 13: **MEDYANIN HESAP VEREBİLİRLİĞİ İÇİN AKTİVİZM ÖRNEKLERİ**

İsim	Tematik alan	Proje türü/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Hacked Off ["Kesip Atıldı"]	Medya özgürlüğü Medya hesap verebilirliği	Cezalandırma yetkileri, tahkim ve öne çıkan tekzipler ile özürler de dâhil olmak üzere basın düzenlemelerinde reform yapılması için kampanya yürütülmesi	Çekirdek ekipte dokuz gazeteci, avukat, akademisyen ve bir telefon hackleme mağduru yer alıyor	Ulusal	Londra, Birleşik Krallık	2011-bugün
FAIR	Medyanın hesap verebilirliği, bağımsız habercilik ve ilgili meseleler	Kamu yararını marjinalleştiren medya uygulamalarının incelenmesi, ihmal edilen hikayelerin ve artıların ortaya çıkarılması	NGO Fairness and accuracy ["Adillik ve doğruluk STK"], kilit personel gazeteciler ve akademisyenlerden oluşuyor	Ulusal	New York, ABD	1986-bugün
Medyada nefret söyleminin izlenmesi	Nefret söylemi, medyada hesap verebilirlik	Çalışmaların yürütülmesi ve desteklenmesi	Hrant Dink Vakfı (Asulis Projesi)	Ulusal	Türkiye	2009-bugün
Mapping hate	Medyanın hesap verebilirliği, nefret söylemi, ayrımcı söylem, soykırımın inkârı	Veri tabanı	BIRN Bosna Hersek	Ulusal	Saraybosna, BH	2021-bugün

HACKED OFF VAKASI (UK)

Hack off, Birleşik Krallık'ta basın-yayın sektörünün düzenlenmesini talep eden bir kampanyadır. Kampanya, Birleşik Krallık'ta 2011 yılında kamuoyuna yansıyan ve Rupert Murdoch'ın sahibi olduğu News of the World ["Dünyadan Haberler"] ve diğer İngiliz gazetelerinin çalışanlarının telefon hackleme, polise rüşvet verme ve haber peşinde koşarken uygunsuz nüfuz kullanma gibi yollara başvurduklarının ortaya çıktığı hackleme skandalına tepki olarak kurulmuştur.⁴⁷

47 Burada basın sektörünün düzenlenmesinin mutlaka en iyi çerçeve olduğunu kabul etmemekle birlikte Hacked off'tan yalnızca medyanın hesap verebilirliği ve (öz) düzenlemesi için savunuculuk örneklerinden biri olarak bahsediyoruz.

3.2.9. Diğer medya izleme ve gözetim girişimleri

Medya aktivizmi, içeriğin (nefret söylemi ve dezenformasyon dâhil) izlenmesi, medya finansmanı ve sahipliği dâhil olmak üzere medya ortamının izlenmesi vb. konulara odaklanan medya ve iletişim sektörünün izlenmesini ve gözetimini de içerir. Tablo 14'te medya izleme proje ve kampanya örnekleri listelenmektedir.

Tablo 14: İZLEME VE GÖZETİM GİRİŞİMLERİNE ÖRNEKLER

İsim	Tematik alan	Platform/proje/ eylem türü	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Mérték media monitoring ["Mérték medya izleme"]	Medya özgürlüğü, medya düzenlemesi, medya pazarı, medya içeriği	Medya ile ilgili farklı konularda analizler (örneğin devlet finansmanı, medya düzenleyicisinin bağımsızlığı vb.)	Altı uzman artı diğer personel ve harici işbirlikçiler	Ulusal, fakat bazı analizler Orta Avrupa ve ötesiyle ilgili	Macaristan	2011 -bugün
Real 411	Dezenformasyon, nefret söylemi, suça teşvik ve tacizle mücadele	Araştırma izleme ve analiz, 2) Savunuculuk, dava açma ve lobi faaliyetleri, 3) Topluluk ve izleyici katılımı, 4) Medya ve kamu için beceriler geliştirmek	NGO Media Monitoring Africa (MMA) ["Medya İzleme Africa STK"] ve African National Editors Forum (SANEF) ["Afrika Ulusal Editörler Forumu"]	Bölgesel	Johannesburg, Güney Afrika	2019-bugün
Media.ba	Medyada hesap verebilirlik, medya bağımsızlığı, nitelikli gazetecilik	Bosna Hersek ve ötesinde medya ve iletişimle ilgili haberler, analizler, araştırmalar ve eğitici materyaller sunan web sitesi	Mediacentar Sarajevo ["Saraybosna Medya Merkezi"]	Ulusal	Saraybosna Bosna Hersek	1995-bugün
BİA Medya gözlem raporları	Medya özgürlüğü, medyanın hesap verebilirliği	İzleme faaliyetlerinin yürütülmesi ve yıllık ve üç aylık raporların yayınlanması	İletişim Vakfı IPS/Bianet (Erol Önderoğlu)	Ulusal (yani yerel, bölgesel, ulusal)	Türkiye	2001-bugün

IPS İLETİŞİM VAKFI TARAFINDAN HAZIRLANAN BİA MEDYA GÖZLEM RAPORLARI (Türkiye)

BİA üç aylık ve yıllık izleme raporları, Türk Ceza Yasası ve Terörle Mücadele Yasası'na muhalefet suçlamasıyla keyfi kovuşturmalar, hapis cezaları, idari para cezaları, güvenlik güçlerinin fiziksel şiddeti, "terör örgütü üyeliği" suçlaması, duruşmalar, mevzuat değişiklikleri, ulusal ve uluslararası kampanyalar ile raporlar da dâhil olmak üzere Türkiye'de basın özgürlüğüne yönelik ihlallerin önemli bir dökümünü sunmaktadır. Raporlama ve veri toplama çalışmaları Sınır Tanımayan Gazeteciler (STG) Temsilcisi Erol Önderoğlu tarafından yürütülmekte olup Önderoğlu haberleri takip etmekte, STK'lar, avukatlar, gazeteci örgütleri ve gazeteler ile iletişime geçerek raporları derlemektedir. Bu raporlar, yakında gazeteciler, akademisyenler, avukatlar, aktivistler, uluslararası toplum ve kamuoyu için aranabilir ve kullanıcı dostu bir bilgi kaynağı olan Medya İzleme Veritabanı aracılığıyla paylaşılacak. IPS Medya Gözlem Raporları, gazetecilere, yazarlara, yayıncılara ve akademisyenlere yönelik yasal işlemlere karşı hükümet yetkilileri üzerinde baskı oluşturan uluslararası, hükümetler arası ve ulusal kuruluşlar için önemli bir bilgi kaynağıdır.

Medya aktivizmine, kamu yararına gazeteciliği, takibi ve medya ile iletişim sektöründe kamu yararı savunuculuğunu mümkün kılacak kapasite inşası çabaları da dâhildir.

3.3. MEDYA, GAZETECİLER VE VATANDAŞLARININ KAPASİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Son olarak, medya aktivizmi kamu yararına gazetecilik, medya ve iletişim sektöründe kamu yararına izleme ve savunuculuk yapabilecek kapasite geliştirme çabalarını içerir. Örnekler tablo 15 ve 16'da listelenmiştir.

Tablo 15: GAZETECİLER VE MEDYA İÇİN KAPASİTE GELİŞTİRME İNİSYATİFLERİNE ÖRNEKLER

İsim	Tematik alan	Proje türü/platform/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Digital security workshops ["Dijital güvenlik atölyeleri"]	Medya okuryazarlığı Dijital güvenlik Bilgiye erişim	İnsan hakları savunucuları, gazeteciler ve aktivistler için atölye çalışması	Thai Netizen Network ["Taylandlı İnternet Yurttaşları Ağı"]	Ulusal	Tayland	2008 (tahmini)-bugün
Slobodni glasovi (Özgür sesler)	Gazeteci eğitimi	Gazeteciler için staj programı	Mediacentar Sarajevo	Ulusal	Saraybosna, Bosna Hersek	2016-bugün
Female journalists against violence against women ["Kadına yönelik şiddete karşı kadın gazeteciler"]	Medya niteliği, Şiddete maruz kalan kadınlara ilişkin raporlama	Gazetecilerin duyarlılaştırılması	UNDP ve B92 Fonu	Ulusal	Sırbistan	2017-bugün

Tablo 16: **YURTTAŞLAR İÇİN KAPASİTE GELİŞTİRME İNİSYATİFLERİNE ÖRNEKLER (MEDYA OKURYAZARLIĞI VE AKTİVİZM ÜZERİNE)**

İsim	Tematik alan	Proje türü/platform/ faaliyetler	Kilit organizatörler	Kapsam	Coğrafi temel	Süre
Media literacy education ["Medya okuryazarlığı eğitimi"]	Medya okuryazarlığı	Medya okur yazarlığının örgün eğitim müfredatına dâhil edilmesi girişimi	Arnavutluk Medya Enstitüsü, Eğitim Bakanlığı ortaklığında ve kamu ve özel fakültelerle işbirliği içinde	Ulusal	Arnavutluk	2020-2024 (devam ediyor)
Youth literacy camps ["Gençlik okuryazarlık kampları"]	Medya ve bilgi okuryazarlığı	Eğitici kamplar	Mediacentar Sarajevo	Ulusal	Saraybosna, Bosna Hersek	2018-bugün
Media literacy education ["Medya okuryazarlığı eğitimi"]	Medya okuryazarlığı eğitimi	Medya okuryazarlığı uygulamalarının oluşturulması, araştırma etkinlikleri, medya okuryazarlığı sınavları, paneller	Novi Sad School of Journalism ["Novi Sad Gazetecilik Okulu"]	Ulusal	Sırbistan	2006-bugün
Media literacy education ["Medya okuryazarlığı eğitimi"]	Medya okuryazarlığı eğitimi	Okullarda medya okuryazarlığı eğitiminin tanıtılmasında IREX tarafından desteklenen hükümet ve hükümet dışı sektör arasındaki işbirliği	IREX, Makedonya Medya Enstitüsü, İletişim Çalışmaları Enstitüsü ve Gençlik Eğitim Forumu, Eğitim ve Bilim Bakanlığı ve Kalkınma Bürosu ile işbirliği içinde	Ulusal	Kuzey Makedonya	2021-2025
Young Reporters project ["Genç muhabirler projesi"]	Medya okuryazarlığı eğitimi, Gazetecilik eğitimi, doğruluk kontrolü	Gençler için medya okuryazarlığı eğitimi, medya deneyimi sağlama, olgu teyitiyle iştiğal etme	UNICEF Karadağ UNICEF, Arnavutluk Medya Enstitüsü, Faktoje, ACQJ, Citizens Channel, Global Voices projesi	Ulusal	Karadağ/ Arnavutluk	2018-bugün 2000-bugün (sık tekrarlanan proje)
Media literacy education ["Medya okuryazarlığı eğitimi"]	Medya okuryazarlığı eğitimi	Örgün eğitimde medya okuryazarlığı eğitimini tanıtmak için girişim	Montenegro Media Institute ["Karadağ Medya Enstitüsü"]	Ulusal	Karadağ	2019-bugün

MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİNİN BAŞLATILMASI (Karadağ ve ötesi)

Karadağ'daki eğitim sistemi medya okuryazarlığını liselerde (lise öğrencileri ülkedeki toplam ortaokul öğrencilerinin sadece %30'unu oluşturuyor) seçmeli ders olarak içeriyor ama meslek liseleri ve ilkokullarda içermiyor. Bu nedenle Karadağ Medya Enstitüsü, medya okuryazarlığı uzmanları ve sivil toplum ve okullardan diğer ortaklarla birlikte birkaç yıldır medya okuryazarlığının bütün okullarda uygulanmasını savunmaktadır. 2018'den 2022'ye kadar süren yoğun bir sivil toplum kampanyasının ardından Eğitim Bakanlığı'ndan alınan resmi veriler, lise öğrencilerinin medya ve bilgi okuryazarlığına olan ilgisinin arttığını ve öğretmenlerin bu alanda örgün ve yaygın eğitimde daha başarılı olduğunu gösteriyor. Yetkililer 2022 yılında Karadağ'daki bütün ilkokullarda öğrenciler için medya okuryazarlığı eğitimini seçmeli ders olarak uygulamaya karar vermiştir. Ayrıca, öğrenciler 2023 yılında Karadağ Medya Enstitüsü ve dış uzmanlar tarafından hazırlanan eğitim programına dayalı olarak bu konuyu öğrenebileceklerdir. Eğitim Bürosu, Elektronik Medya Ajansı ve Karadağ Medya Enstitüsü, bu konuyu tanıtmak ve ilkokullardaki öğretmenleri eğitmek için bir kampanya başlattı. Bu, Karadağ Medya Enstitüsü'nün, devlet kurumlarından ortaklarının ve medya okuryazarlığı uzmanlarının en başarılı inisiyatiflerinden biridir. Devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve medya okuryazarlığı uzmanlarının ortak girişiminin sinerjisini örneklemektedir.

Benzer girişimler Arnavutluk, Kuzey Makedonya ve Sırbistan'da da devam etmektedir; bu da bölge genelinde bu konuda çalışmak için kayda değer bir politik irade olduğunu göstermektedir. Bu girişimlerden elde edilen deneyimlerin Güneydoğu Avrupa ülkeleri arasında paylaşılması tavsiye edilir.

3.4. MEDYA ÖZGÜRLÜĞÜ VE MEDYANIN GELİŞİMİ ULUSLARARASI KURULUŞLAR, AĞLAR VE DONÖR GİRİŞİMLERİ

Son olarak, Gazetecileri Koruma Komitesi, Sınır Tanımayan Gazeteciler, Medya Gelişimi için Ulusal Kuruluşlar Küresel Ağı (GFMD) ve IFEX gibi medya gelişimi ve **gazetecilerin korunmasına yönelik uluslararası kuruluş ve ağlardan** da bahsetmeliyiz.⁴⁸ Bu kuruluşlar hem ağlar hem de bireysel üyeleri aracılığıyla sürekli medya aktivizmi için ayrı bir çerçeve sunmaktadır.⁴⁹ Bu kuruluşlar, kapasitelerini ve etkilerini küresel medya kampanyaları aracılığıyla gazeteciler ile medya kuruluşları üzerindeki baskı ve şiddet konusunda uyarıda bulunmak ve hükümetlerle doğrudan temas kurarak gazeteciler için özgürlük talep etmek için kullanmaktadır. Medya geliştirme kuruluşları aynı zamanda bağımsız medyaya finansman sağlamak, finansman modelleri geliştirmek, kamu hizmeti medyasının gelişimini desteklemek, gazetecilikle ilgili daha iyi finansman ve politikalar için lobi yapmak, burs ve eğitim sağlamak da dâhil olmak üzere destek sağlamaktadır.

Uluslararası Medya Geliştirme Fonu (IMDF), Uluslararası Gazeteciler Fonu gibi **uluslararası fonlar** ve medyanın geliştirilmesi ve medya aktivizminin sürdürülmesine adanmış diğer fonlar da bulunmaktadır. ABD ve diğer ülkelerin (Danimarka, İsviçre, İsveç, Tayvan, Yeni Zelanda, Estonya vb.) devlet daireleri ve kurumları ile özel bağışçı fon sağlayıcıları (Google, Ford Vakfı, Craig Newmark Philanthropies vb.) tarafından 2021 yılında *Kamu Yararına Medya İçin Uluslararası Fon*'un kurulması, özellikle düşmanca politik iklimde ve kamuoyunun sınırlı desteğinde uzun vadeli ve daha etkili bir medya yardımına duyulan ihtiyacın kabul edilmesine dayanmaktadır.⁵⁰

48 RSF, olağan basın açıklamaları ve savunuculuk faaliyetlerinin yanı sıra Olimpiyat halkalarının yerine birbirine bağlı kelepçelerin yer aldığı bir pankart açarak 2008 Olimpiyat meşalesinin yakılmasını engellemek gibi aktivist gösteriler de gerçekleştirmiştir.

49 Fakat medya geliştirme kuruluşlarının bir haritasının çıkarılması bu raporun kapsamı dışında kalacaktır

50 Şu ana kadar Fon'un amaçlandığı gibi medya için daha fazla fon mu çekeceği yoksa sadece mevcut fonları mı yönlendireceği belli değildir, fakat ilk veriler Fon'un yaşayabilirliği sağlamak için gereken tahmini 100 milyon doların sadece yarısına ulaştığını göstermektedir (Simon 2023, 28).

IV.

SONUÇ TARTIŞMASI

Medya aktivizmi, gerici medya yasalarının kabul edilmesinin engellenmesinden, iktidardaki yolsuzluğa bulaşmış kişilere karşı yasaların uygulanmasına, medya ve iletişimle ilgili kamu yararını ilgilendiren konularda araştırma ve kamuoyunun bilgilendirilmesine, kamu yararına gazeteciliğin savunulması ve sürdürülebilirliği için medya ve gazetecilerin güçlendirilmesine, medya okuryazarlığı, zararlı medya uygulamalarına karşı direnç ve medya özgürlüğü ile hesap verebilirlik talepleri için yurttaşların güçlendirilmesine ve medya reformlarının, yani medya politikaları ve uygulamalarındaki değişikliklerin savunulmasına kadar bazı kayda değer sonuçlar vermektedir. Üstelik medya aktivistlerinin yalnızca varlığı bile, medyanın politik ve/veya ekonomik güç sahipleri tarafından giderek daha fazla ele geçirilmesine karşı çıkarak medyamızla ilgili kamusal tartışmaya gerekli alternatif sesleri getirdiği için başlı başına bir başarıdır.

Bizim Medyamız projesinin hedeflediği ülkelerde medya aktivizmi girişimleri çoğunlukla sivil toplum kuruluşları ve gazeteci sendikaları, bir dereceye kadar da alternatif medya ve yapımcılar, akademisyenler ile benzeri ilgi grupları tarafından yürütülmektedir. Dolayısıyla medya aktivizmi inisiyatifleri genellikle bireysel, kısa vadeli projelere ve kurumsal gündemlere bağlı fonlara dayanmaktadır. Lâkin medya politikası savunuculuğu girişimlerinin birçoğu, geriletici yasa tekliflerine tepki olarak ortaya çıkan geçici girişimlerin yanı sıra medya okuryazarlığının yaygınlaştırılması için kurulan koalisyonlar gibi uzun vadeli girişimler de dâhil olmak üzere gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu girişimler, sivil toplum aktivistleri, eğitimciler, gazeteciler, araştırmacılar gibi bireylerin katılımını içermekle birlikte zaman zaman avukatlardan, görsel malzeme ve sloganlar için dayanışma amaçlı [*pro-bono*] çözümler sunan yaratıcı ajanslardan, kampanya sloganları içeren poster ve çıkartmaların dayanışma amaçlı basımını sağlayan matbaalardan, aktörler, ressam, müzisyenler gibi kültür çalışanları ve sanatçıların (“artivizm”) yanı sıra sanatlarını veya altyapılarını medya ve demokrasi kampanyalarına adanmış kültür endüstrilerindeki hizmet sağlayıcılardan da dayanışma amaçlı hizmetler almıştır.

Medya aktivizmi vakalarının haritalandırılmasına dayanarak, “Bizim Medyamız” bölgesel projesi içinde ve dışında gelecekteki medya aktivizmi ve medya okuryazarlığı girişimlerine bilgi sağlamayı amaçlayan bir tipoloji öneriyoruz.

Tablo 17: **MEDYA AKTİVİZMİ TÜRLERİ**

<p>İlgili ve yeterince temsil edilmeyen içerik sağlayan alternatif platformlar</p> <ul style="list-style-type: none">a. Yurттаş gazeteciliği platformlarıb. Bloglar (medya ve iletişimle ilgili blogların yanı sıra kamuoyunu ilgilendiren ve az haber yapılan diğer konularla ilgili bloglar da dâhil)c. Topluluk medyası kuruluşlarıd. Bağımsız medya kuruluşlarıe. Araştırmacı gazetecilik projeleri, merkezleri ve bölgesel/uluslararası ağlarf. Alternatif platformları destekleme inisiyatifleri (kaynak yaratma, lojistik ve diğer destekler)
<p>İnternet hizmetleri sağlayan alternatif platformlar</p> <p>Web hosting, webmail, çevrimiçi topluluk platformu, blog hizmeti (blog verilerinin barındırılması ve depolanması)</p>
<p>Medya reformları için araştırma, kampanya ve savunuculuk</p> <ul style="list-style-type: none">a. Medya reformları için koalisyonlarb. Geniş kapsamlı medya reformları için girişimler (araştırma ve savunuculuk dâhil)c. Gerici politika önerilerine tepkiler ve ilerici politika değişiklikleri talebid. Yasa odaklı medya aktivizmi: yasaların kötüye kullanılmasını önlemek için izleme, yasal destek ve savunuculuke. Toplumsal cinsiyetle ilgili medya aktivizmi (kadınların ve LGBTİQ topluluğunun iletişimde temsili ve medya ile teknolojilere erişim meseleleri dâhil)f. Etik reklamcılık için aktivizm ve etik olmayan medya uygulamalarına finansal desteğin çekilmesig. Olgu teyitih. Medyanın hesap verebilirliğinin güçlendirilmesi için aktivizmi. Diğer medya izleme ve gözetim girişimleri (ifade özgürlüğünün izlenmesi, medya içeriğinin, reklamların vb. izlenmesi dâhil)
<p>Capacity building</p> <ul style="list-style-type: none">a. Medya ve gazetecilerin kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik girişimler (eğitimler, ziyaret çalışmalarını, teknik ve lojistik destek vb.)b. Yurттаşların kapasitelerini geliştirmeye yönelik girişimler (medya ve bilgi okuryazarlığı eğitimi, olgu teyiti, zararlı medya uygulamalarının izlenmesi vb.)

Medya aktivizminin daha fazla kültürel ve politik yankı uyandırabilmesi için ebeveynler, kütüphaneciler, gençler gibi çeşitli vatandaş gruplarının ilgisini çekmesi gerekmektedir. Gelecekteki yurттаş eylemliliği, medya aktivistlerinin geniş destekçi grupların günlük kaygılarına yanıt verme ve demokratik olmayan politika ile uygulamaların yurттаşlar için halihazırda önemli olan meseleler üzerindeki sonuçlarını iletme becerisine bağlı olacaktır.⁵¹ Örneğin ebeveynler için önemli olan bir mesele, ticari medyanın çocukların sosyalleşmesi üzerindeki yıkıcı etkisi olabilirken kütüphaneciler ve eğitmciler için önemli olan mesele, bilgiye açık erişim olabilir.

51 Tarihsel olarak, vatandaşların medya aktivizmine katılımını, günlük yaşamın getirdiği yükler ve medya ve iletişim konularının vatandaşların günlük kaygılarından uzak olduğu düşüncesi de dahil olmak üzere, sosyal çalkantı ve değişim dönemleri dışında sınırlı kalmıştır.

Medya savunuculuğu girişimleri, mevcut medya politikaları ve kültüründen en çok yararlananlar olarak yozlaşmış siyasi ve ekonomik çıkarlar tarafından ele geçirilen ana akım medya kuruluşlarının güçlü direnciyle karşılaşmakta, bu da medya savunuculuğu meselelerinin ve eylemlerinin medyada adil ve ilgili bir şekilde yer almasını engellemektedir. Gazeteciler ve sendikalar, piyasalar küçük olduğundan ve alternatif istihdam için sınırlı fırsat sunduğundan işverenlerinin çıkarlarına direnmek ve karşı koymak için çok az güce sahiptir. Campaign for Press and Broadcasting Freedom [“Basın ve Yayın Özgürlüğü Kampanyası”] (Birleşik Krallık) tarafından 2018 yılında yayınlanan son çevrimiçi içeriklerden biri, Birleşik Krallık’taki gibi büyük bir medya sektöründe bile kolektif örgütlenmenin pratikte sınırlı olduğunu ortaya koymuştur. Kampanyaya bağlı sendikaların milyonlarca üyesi vardı (web sitesinde belirtildiği üzere bir noktada 4.4 milyon) ama destekleri sınırlıydı ve “medya endüstrisinin içinden değil de dışından kampanya yürütmek, işverenler üzerinde doğrudan, politikacılar üzerinde ise dolaylı baskı uygulama kabiliyetini azaltmıştı” (CPBF internet sitesi).

Bölgede bazı medya aktivizmi girişimleri ivme kazanmaktadır. Bölgedeki dört ülkede (Sırbistan, Karadağ, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) medya okuryazarlığının örgün eğitim müfredatına dâhil edilmesine yönelik girişimlerin devam ediyor olması, hükümet yetkililerinin giderek daha duyarlı hale geldiğini ve bu konuyu ele almak için politik iradenin arttığını göstermektedir, bu yüzden medya aktivistleri bu ivmeyi daha fazla değişiklik için kullanmalıdır.

Diğer eylem türlerinin (hükümet yetkililerinin, önemli reklam verenlerin ve ticari medya kuruluşlarının) baskın çıkarlarına meydan okudukları için benzer desteği toplama olasılıkları daha düşüktür. Dolayısıyla bu tür medya reformları, partiler ile politik dinamiklere bağlı olarak ve bölünmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkabilecek politik kırılmalar ve açılımların yanı sıra medya merkezli olmayan toplumsal hareketler ile girişimlerin etkisine de bağlı olacaktır.

Bölge genelinde gördüğümüz endişe verici uygulamalara ve politika girişimlerine tepki verirken medya aktivizmi, medya ve iletişimin bütünlüğünün daha da gerilemesini önlemede önemli bir araçtır. Mümkün olan durumlarda medya aktivistleri gündemi belirlemeli ve medya politikaları ile uygulamalarının önemli ölçüde iyileştirilmesi için sistematik olarak savunuculuk yapmalıdır. Bu, medya ve iletişimle ilgili yasa tasarıları ile diğer kurumsal süreçler için çalışma gruplarına katılımı da içerebilir. Örneğin Free Press, ABD’de medya politikalarının geliştirilmesinde düzenli bir danışman haline gelmiştir.

Hükümetler ile şirketlerin çıkarlarını somutlaştıran iletişim platformlarının erişim ve kapasite açısından gücü ölçülemeyecek kadar büyüktür. Bob Hackett’in iddia ettiği gibi: “Medya reformunun özellikle bu amaca adanmış bir halk hareketi olmaksızın gerçekleştirilmesi pek mümkün değildir. Yalnızca sürekli bir halk baskısı hükümetleri medya holdinglerinin gücüne meydan okumaya ve gazabını kazanmaya ikna edebilir” (2016, -).

Medya aktivizminin daha büyük bir kültürel ve politik yankı uyandırabilmesi için ebeveynler, kütüphaneciler, gençler vb. gibi çeşitli yurttaş gruplarının ilgisini çekmesi gerekir. Geleceğin yurttaş hareketleri, medya aktivistlerinin yurttaşlar için halihazırda önemli olan demokratik olmayan politikaların ve uygulamaların sonuçlarını iletme kabiliyetine bağlı olacaktır.

Medya aktivizmi, basın ve iletişimin bütünlüğünün daha fazla azalmasının önüne geçmede önemli bir araçtır. Mümkün olduğu yerde medya aktivistlerinin gündemi belirlemeleri ve medya politikaları ile uygulamalarının kayda değer bir şekilde iyileştirilmesini sistematik olarak savunmaları gerekir.

Başarılı medya reformu stratejileri, erişimi artırmayı ve politik etkinliği sağlamayı amaçlayan düşünceli, büyük koalisyonları (çapraz koalisyonları) içermiştir. Yerel, ulusal ve uluslararası eylemlerin yanı sıra “taban” ve politika oluşturma düzeyleri arasındaki bağlantılar da bilgi ve kaynakların paylaşılmasını, erişimin artırılmasını ve daha büyük etki elde edilmesini sağlayabilir. Medya aktivistlerinin uluslararası iş birliği ile koordinasyonu çok önemlidir çünkü medya aktivizmini ilgilendiren meselelerin çoğu küreseldir ve ticaret, ekonomik düzenleme politikaları ile teknoloji devleri ve yayın platformlarının çalışmalarını içerir. Özellikle zararlı içerikle ilgili meselelerde benzer kültür ile dili paylaşan ülkelerdeki aktivistlerin koordinasyonu muhtemelen daha fazla etki yaratacak ve nefret, ayrımcı söylem ile dezenformasyonun marjinalleştirilmesinde olumlu adımlar atılmasını sağlayacaktır.

Başarılı medya reformu stratejileri, erişimi artırmayı ve politik etkinliği mümkün kılmayı hedefleyen özenli, büyük koalisyonları (çapraz koalisyonları) içermiştir.

Örnek medya aktivizmi uygulamaları, gelecekteki mümkün eylemler için bir ilham kaynağıdır ve birlikte ele alındıklarında medya aktivizminin çok farklı biçimler alabileceği ve alması gerektiği ve önemli reformlar getirmesi için çeşitli meseleleri ele alması gerektiği fikrini teşvik etmektedir. Medyanın geleceği kilit bir politik meseledir ve medya aktivistlerinin medya ve iletişim sektöründe kamu yararını savunmak üzere daha geniş bir yurttaş kitlesini harekete geçirmek için çeşitli girişim ve modeller oluşturmaları gerekmektedir. Medya ve bilgi okuryazarlığı eğitimi, yurttaşların medya sektörüne olan ilgisini arttırmak ve etkili bir seferberlik için gereken bilgi ile becerileri geliştirmek için bir araç olarak yurttaş eylemliliği stratejisinin bir parçası olmalıdır.

Basının geleceği, asıl politik meseledir ve medya aktivistlerinin medya ile iletişim sektöründe kamu yararının savunusu için çeşitli daha geniş yurttaş eylemliliği girişimleri ve modelleri tesis etmeleri gerekir.

LİTERATÜR VE KAYNAKLAR

Baumgarth, C., Kirkby, A., Lambrecht A. (2021). End of the AI Brand Winter: Artificial Intelligence in Brand Management. Berlin School of Economics and Law.

Carroll, W.K., Hackett, R.A. "Democratic Media Activism Through the Lense of Social Movement Theory". Media, Culture and Society, (2006), 28(1), 83-104.

Carpentier, N. (2011). Media and participation: A site of ideological-democratic struggle. Intellect: Bristol.

Custódio, L. 2017. Favela media activism : counterpublics for human rights in Brazil. Lexington Books, Lanham.

Dagron, A.G., 2001. Making Waves: Stories of participatory communication for social change. Rockefeller Foundation.

Dekić, S. 2013. Flash report Bosnia and Herzegovina. SEE Mediaobservatory, <https://mediaobservatory.net/radar/flash-report-2-bosnia-and-herzegovina>.

Duncan, K. (Ed.) 1999. Liberating alternatives: The founding convention of the Cultural Environment Movement. Cresskill, NJ: Hampton Press.

Fahey, P.M. (1991). Advocacy group boycotting of network television advertisers and its effects on programming content. University of Pennsylvania Law Review, 140, 647-709. https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3685&context=penn_law_review [accessed on April 16, 2023]

Hackett, R. A. 2016. Taking back the media: notes on the potential for a communicative democracy movement. Media Alliance. Available at: <https://media-alliance.org/2016/05/taking-back-the-media-notes-on-the-potential-for-a-communicative-democracy-movement-by-bob-Hackett/> [accessed on April 16, 2023]

Hackett, R. A. & Carroll, W. K. 2006. Remaking media: The struggle to democratize public communication. New York: Routledge.

Hackett, R. A. & Carroll, W. K. (2004). Critical social movements and media reform (in Media Development, 4(1), 14-19), the open source version available at <http://www.sfu.ca/~Hackett/CriticalSocialMovements.htm>.

Hadl, G. and Dongwon, J. 2008. New approaches to our media: General Challenges and the Korean case. In: Pajnik, M. and Downing, J. (eds). Alternative Media and the Politics of Resistance. Lubljana: The Peace Institute, p.81-109.

Hodzic, S and Petkovic, B. 2020. Sustainability of Independent Journalism in Media Business Environment of Western Balkans. TACSO.

Hoey, P. 2018) Shinnors, Dissos and Dissenters: Irish Republican Media Activism Since the Good Friday Agreement. Manchester University Press.

Horwitz, R. B. 1997. Broadcast reform revisited: Reverend Everett C. Parker and the "Standing" case. Communications Review 2(3):311– 348.

Jakubowicz, K. 1990. 'Solidarity' and Media Reform in Poland. European Journal of Communication, 5(23), 333–354.

Klinenberg, E. 2007. Fighting for Air: The Battle to Control Americas Media, Holt Paperbaks.

Kranich, N. 2004. Media, Democracy and Libraries: The Growth of Media Activism in the United States. Feliciter, 50(5), pp. 200-203.

McChesney, R.W. Understanding the Media Reform Movement. International Journal of Communication 3 (2009). <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/download/442/299>.

McChesney, R.W, The U.S. Media Movement: Going Forward. Monthly review,2008, Vol. 60 (04). <https://monthlyreview.org/2008/09/01/the-u-s-media-reform-movement-going-forward/>.

Menezes Teixeira, A. C. E. 2020. Grassroots media activism and the counter-hegemonic narrative of politics, Ephemera 20 (1), 147–175.

Mueller, M, Kuerbis, B., Pagé, Ch. 2004). Reinventing Media Activism: Public Interest Advocacy in the Making of U.S. Communication- Information Policy, 1960-2002.

Mueler, M, Pagé, Ch.Kuerbis, B. 2004. Civil Society and the Shaping of Communication–Information Policy: Four Decades of Advocacy. The Information Society, 20, 160-185.

Napoli, Philip M., 2007. "Public Interest Media Activism and Advocacy as a Social Movement: A Review of the Literature". McGannon Center Working Paper Series. 21. https://fordham.bepress.com/mcgannon_working_papers/21.

Pajnik, M. And Downing J.D.H. 2008. Alternative Media and the Politics of Resistance: Perspectives and Challenges. Ephemera: Theory and Politics in Organisation

Renzi, A. 2011. From Collectives to Connectives: Italian Media Activism and the Repurposing of the Social, University of Toronto, Toronto, <https://hdl.handle.net/1807/29845>, <http://bnarchives.yorku.ca/635/>.

Simon, J. 2023. A New Paradigm for Global Journalism: Press Freedom and Public Interest. Available at: https://www.cjr.org/tow_center_reports/a-new-paradigm-for-global-journalism-press-freedom-and-public-interest.php#The%20Platforms%20and%20Public%20Interest.

Schiffrin, A. ed, Media Capture: How Money, Digital Platforms, and Governments Control the News. New York: Columbia University Press, 2021.

Young-han Kim, 2001. "The Broadcasting Audience Movement in Korea". Media, Culture and Society, 23(1). 91–107

Wible, Scott (2004). Media advocates, Latino citizens and niche cable The limits of 'no limits' TV, Cultural Studies, 18:1, 34-66.

Bütün bağlantılara Nisan ve Ekim 2023 tarihleri arasında erişilmiştir.

YAZAR HAKKINDA

Sanela Hodžić, Saraybosna Üniversitesi Disiplinlerarası Çalışmalar Merkezi'nden Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları alanında yüksek lisans derecesine sahiptir. Bağımsız araştırmacıdır ve uzun süre Mediacentar Sarajevo'da kıdemli araştırmacı ve araştırma projeleri koordinatörü olarak görev yapmıştır.

MEDYADA KAMU YARARININ KORUNMASI İÇİN EYLEMLİLİK

Medya aktivizminin örnek uygulamalarının haritalanması

Bu yayın, “**Bizim Medyamız: Medya Okuryazarlığının ve Aktivizminin Çoğaltılması, Kutuplaşmanın Önlenmesi ve Diyalogun Teşvik Edilmesi için Sivil Toplum Hareketi**” projesinin bir parçası olarak yürütülen araştırmanın sonucudur. İkinci araştırma, “Projenin faydalanıcısı ülkeler – Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Karadağ, Kuzey Makedonya, Sırbistan ve Türkiye - dâhil dünyanın farklı bölgelerinde medya aktivizmine dair örnek uygulamaları haritalamak” tematiği çerçevesinde yürütülmüştür.

“**Bizim Medyamız: Medya Okuryazarlığının ve Aktivizminin Çoğaltılması, Kutuplaşmanın Önlenmesi ve Diyalogun Teşvik Edilmesi için Sivil Toplum Hareketi**” projesi, Avrupa Birliği’nin finansal desteğiyle Batı Balkanlar ile Türkiye’den dokuz medya geliştirme örgütü tarafından ortak olarak yürütülüyor. Üç yıllık projenin koordinatörü, Mediacentar Saraybosna Vakfı’dır. Projenin paydaşları arasında Tiran’daki Arnavutluk Medya Enstitüsü; İstanbul’daki Bianet; Üsküp’teki Makedonya Medya Enstitüsü; Podgorica’daki Karadağ Medya Enstitüsü; Novi Sad Gazetecilik Okulu; Ljubljana’daki Barış Enstitüsü; Priştine’deki Kosova Basın Konseyi ve Medyanın Profesyonelleşmesi için Güney Doğu Avrupa Ağı (SEENPM) yer alıyor.

South East European Network
for Professionalization of Media